

”I Sverige har vi inte dukar på huvudet, de ska finnas på bord”

- En kvalitativ studie om invandrarungdomars möte med rasism

Amna Aboutakah

Säloa Shaat

**Examensarbete 15 Hp
Socialt arbete och socialpedagogik, 61- 90 Hp
Socialpedagogiska programmet
Institutionen för individ och samhälle
Vårterminen 2015**

Förord

Att ha fått möjligheten att genomföra denna studie har varit oerhört roligt. Vägen vi gått har varit givande och väldigt spännande. Vi vill här passa på att sända ett stort tack till alla våra intervjupersoners välvilliga deltagande, vilka generöst har öppnat upp sig och delat med sig av berättelser från sina liv. Det är tack vare er denna studie har blivit möjlig och överhuvudtaget existerar. Er positiva motivation och ert engagemang har gett oss ett ännu större driv att genomföra denna studie. Era berättelser har gjort denna studie unik. Vi vill dessutom tacka båda ungdomsverksamheterna för deras trevliga och hjälpsamma bemötande. Vi hoppas att ni härigenom kan känna vår stora tacksamhet. Utan er, ingen studie.

Vi vill även tacka vår handledare Linnea Åberg som stöttat oss under hela processen. Ditt driv och din flexibilitet är något vi verkligen uppskattat. Dina råd, synpunkter och din vägledning som närvarat genom hela uppsatstiden har hjälpt oss att forma en glädjande studie. Tack!

Maj 2015

Amna & Säloa

Sammanfattning

Titel: "I Sverige har vi inte dukar på huvudet, de ska finnas på bord" – en kvalitativ studie om invandrarungdomars erfarenheter av rasism

Engelsk titel: "In Sweden we don't have tablecloth on the head, that should be on tables" – a qualitative study about immigrant youth experiences of racism

Sidantal: 41

Författare: Amna Aboutaka & Säloa Shaat

Handledare: Linnea Åberg

Examinator: Martin Molin

Datum: Juni, 2015

I denna studie undersöker vi vilka vardagliga upplevelser och erfarenheter invandrarungdomar från två ungdomsverksamheter i förorten har av rasism. Till detta har vi fokuserat på två huvudområden, dels hur vardagsrasismen kommer till uttryck i ungdomarnas liv, och hur man kan förstå deras erfarenheter utifrån begreppen "den Andre" och stereotypisering, och dels hur ungdomarna hanterar deras upplevelser. För att undersöka detta har en kvalitativ forskningsansats använts där sju semistrukturerade intervjuer har gjorts med invandrarungdomar från förorten. Vårt metateoretiska perspektiv har varit socialkonstruktionism, med postkolonialism som huvudsaklig teoretisk utgångspunkt. Vidare har vi specifikt använt oss av de teoretiska begreppen "den Andre" och stereotypisering, vilka används för att analysera och förstå materialet. Materialet har i sin tur kodats, tematiserats, kategoriserats, och analyserats utifrån ovannämnda teoretiska perspektiv.

I analysen har vi kommit fram till att den rasbiologiska historien tillsammans med koloniala värderingar aktualiseras och än idag präglar invandrarungdomar ifrån förortens vardag på ett påtagligt sätt. Detta kommer främst till uttryck genom en upplevd annorlundahet och ojämlikhet mellan dem som är rasifierade och de som anses som norm i samhället. Det i sin tur gestaltades genom två olika former, dels genom en upplevelse av att bemötas som "den Andre", och dels genom att bedömas utifrån stereotypa föreställningar. Dessa former aktualiserades delvis genom raslärans kvarlevor, där slaven och djuren blev tydligt framträdande, och även genom en stereotypisering utifrån attributen skägget, sjalen, och platsen förorten, vilka i sin tur resulterat i att ungdomarna betraktats som bl.a. självmordsbombare, terrorister och gangsters. Vidare visar resultaten att sättet att hantera rasismen på var av varierande slag, men vi fann tre övergripande strategier: att försöka söka sig till och vistas inom trygga områden, att hålla sig borta från rasismen på olika sätt (undvika, bortförhandla, anpassning), samt att göra motstånd via gruppverksamheter. Slutligen problematiseras och diskuteras hur invandrarungdomarnas erfarenheter av rasism direkt eller indirekt kan leda till social utstötning och skapa en förstärkt exkludering, samt det sociala arbetets betydelsefullhet.

Nyckelord: Invandrarungdomar, Rasism, vardagslivet, "den Andre", Stereotypisering, förorten, Strategier

Abstract

Title: ‘‘In Sweden we don’t have tablecloth on the head, that should be on tables’’ – a qualitative study about immigrant youth experiences of racism

Counts: 41

Authors: Amna Aboutaka & Säloa Shaat

Supervisor: Linnea Åberg

Examiner: Martin Molin

Date: June, 2015

In this study, we examine the everyday experiences immigrant youths from two youth activities in the suburb have about racism. To do this, we focused on two main areas, first how everyday racism inherent in young people's lives, and secondly how they deal with their experiences of racism. To be able to examine their experience have we done a qualitative research approach used by semi-structured interviews on seven young immigrants from the suburb. Our meta-theoretical perspective has been social-constructionism, with post-colonialism as the main theoretical basis. According to this we use the concepts "the Other" and stereotyping, which are applied to the material. The material has been encoded, thematized, categorized and analyzed on the basis of the above theoretical perspectives.

Concluding remarks is that the racial story along with colonial values today characterize and affects the life of the young people living in the suburbs in a tangible way. This is mainly expressed through a perceived differentness and inequality between those who are racialized and those which are considered as the norm in society. That was depicted through two different forms, first through an experience of being categorized as " the other " and secondly by judged by stereotypes. These forms was actualized by the remains of the racial-doctrine, where the slave, and the animals were clearly visible, and also by a stereotyping by attributes like the beard, shawl, and the place suburb, which the result show that resulted in that young people is being regarded as eg suicide bombers, terrorists, and gangsters. Moreover, the results also show that the way to deal with racism was varied, but we have been able to categorize them in three main strategies: to try stay in safe areas, to stay away from racism in different ways (avoiding, removing, negotiating, adaptation), and to resist through group activities. Finally, we problemized and discusses how the immigrant youth experiences of racism directly or indirectly leads to social exclusion.

Keywords: Young immigrants, Racism, everyday life, " the Other " ', Stereotyping, suburb, strategies

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION	1
1.1. Inledning och bakgrund	1
1.2. Engagerade invandrarungdomar från förorten	3
1.2.1. Invandrartätförort	3
1.2.2. Ungdomsverksamheterna	3
1.3. Begreppsval	4
1.4. Syfte och Frågeställningar	4
2. SOCIALPEDAGOGISK RELEVANS	4
3. TIDIGARE FORSKNING	5
3.1. Rasism	5
3.2. Vardagsrasism i Sverige	6
3.3. Ungdomars upplevelser av Rasism	7
3.4. Hanteringsstrategier mot Rasism	8
4. TEORETISK ANKNYTNING	11
4.1. Socialkonstruktionism	11
4.2. Postkolonialism	12
4.3. Vardagsrasism	13
4.4. ”den Andre”	14
4.5. Stereotypisering	15
5. METOD	15
5.1. Metodval	15
5.1. Avgränsning och urval	17
5.2. Datainsamling	18
5.3. Litteraturgenomgång	19
5.4. Analysmetod	19
5.5. Etiska ställningstaganden	20
5.6. Styrkor och svagheter	21
5.7. Studiens kvalitet	21
5.7.1. Validitet	21
5.7.2. Reliabilitet	22
5.7.3. Generaliserbarhet	22
6. DISPOSITION	23
7. RESULTAT OCH ANALYS	23
7.1. Att bli bemött som ”den Andre”	23
7.1.1. Raslärans kvarlevor	23

7.1.2. Att göras till främling.....	25
7.2. Att bli stereotypiserad.....	29
7.2.1. Schablonbilder och Symboler	29
7.2.2. Stereotypen invandrarungdom från Förorten	30
7.2.3. Misstänkliggörande.....	31
7.3. Att hantera vardagsrasism	32
7.3.1. Skapa trygga platser	32
7.3.2. Gruppmotstånd.....	34
7.3.3. Relation	34
7.3.4. Undvikande	35
7.3.5. Bortförhandla	36
7.3.6. Anpassning.....	37
7.4. Resultatsammanfattning.....	38
8. SLUTDISKUSSION	38
8.1. Antirasistiskt socialt arbete	40
8.2. Allas ansvar.....	40
8.3. Fortsatt forskning.....	41
9. LITTERATURFÖRTECKNING.....	42
10. BILAGOR	
10.1. Bilaga 1. Mail till ordföranden	
10.2. Bilaga 2. Följebrev med upplysningar om etiska krav till deltagande	
10.3. Bilaga 3. Intervjuguide	
10.4. Bilaga 4. Arbetsfördelning	

1. Introduktion

1.1. Inledning och bakgrund

"Ingen föds till att hata någon på grund av dennes hudfärg, bakgrund, eller religion. Folk måste lära sig att hata, och om de kan lära sig att hata så kan de lära sig att älska, för kärlek kommer mer naturligt till människans hjärta än motsatsen." **Nelson Mandela**

Eftersom att det sociala arbetet präglas av möten med människor, är det viktigt att bli medveten om och uppmärksamma hur maktstrukturer, diskriminerande mönster och handlingar påverkar oss i vår vardag. Är vi inte medvetna om våra föreställningar och fördomar som i detta fall är förknippade med "ras" är det nästan omöjligt att ta vårt professionella ansvar som är att behandla alla med respekt och lika värde. Även dagens Sverige präglas av globala orättvisor och ojämlikheter mellan personer med svensk bakgrund och personer med bakgrund i andra delar av världen. Sverige är inget undantag (Mc Eachrane & Faye 2001; Pred 2000; Sawyer 2000). Allt fler studier visar på att rasism har ökat den senaste tiden och blivit ett mer omfattande och utbredd fenomen i det svenska samhället (Andersson 2002; Blomqvist 2005; Pred 2000; Kamali 2005; Molina 1997; Neergaard 2002; Schierup 1994). Ett flertal har dessutom illustrerat den etniska hierarkins förekomst och effekter på olika arenor. Vi har till exempel Andersson (2002) och Molina (1997) som belyst bostadsmarknadens förtryck, Blomqvist (2005) och Dahlstedt och Hertzberg (2005) som fokuserat på det politiska livets orättvisor, Neergaard (2002) och Schierup (1994) som belyser arbetsmarknadens diskriminerande mönster och vi har dessutom De los Reyes och Winborg (2002) som belyser hur även skolvärlden, media och rättsväsendet präglas av rasistiska värderingar och handlingar baserade på en etnisk rangordning.

De flesta studier, som vi påpekat ovan, behandlar den existerande rasismen i termer av övergripande mönster och upplevelser inom särskilda institutioner, dvs *den institutionaliserade rasismen*. Vi får då inte glömma den andra, också viktiga rasismdimensionen som väldigt sällan studeras, nämligen *vardagsrasismen*¹, vad vi menar med det är det som sker i vardagen och leder till ett system av vardagslivsmönster där vissa regelbundet upplever sig kränkta, uteslutna och utsätts för negativ särbehandling pga deras "ras"-tillhörighet. För att fånga denna bredd på erfarenheter ska vi i denna studie fokusera oss på vardagliga upplevelser, där vi kommer undersöka vilka typer av uttryck rasism kan ta sig i vardagslivet. Vi kommer alltså undersöka hur rasism upplevs av invandrarungdomar från förorten, i form av vardagsrasism och detta för att man genom att titta på ungdomarnas vardagliga upplevelser av rasism kan komma åt problem som annars är svåra att belysa.

Det förekommer ett subtielt osynliggörande av invandrarungdomars vardagliga upplevelser av rasism, vilka även dem bör uppmärksammas och betraktas som rasism (de los Reyes, Molina & Mulinari 2003:19f; Schmauch 2006). Invandrarungdomar i förorten möts idag av allt fler hatbrott, öppet rasistiska partiers utbredning samt av hatiska uttalanden i media och på nätet (Von Hall, Gunilla. 2014. FN varnas för ökad svensk rasism. *SvD*. 14 juni). Enligt författarna

¹ En svensk studie som gjorts inom just detta område och som behandlat vardagsrasismens förekomst och mekanismer i Sverige är Ulrika Schmauchs avhandling, "*den osynliga vardagsrasismens realitet*" (2006).

så grundas detta i sin tur på en rad olika negativa föreställningar, beteenden och sociala strukturer med rötter i rasbiologin och samhällets fördomsfulla stereotyper (Dahlstedt & Lindberg 2002; Mulinari 2002; Pripp 2001). Den tydliga och uttalade rasismen som sker via rasistiska partier och sociala medier är "lätt" att ta ställning emot, detta till skillnad från vardagsrasismen som ofta sker subtilt, på individnivå och är därför oftast svåråtkomlig, vilken vi valt att undersöka.

Ulrika Schmauch (2006) beskriver i sin avhandling "*den osynliga vardagsrasismens realitet*" att det just är i vardagen som rasistiska föreställningar reproduceras och dessutom förändras, och menar att den institutionaliserade rasismen är beroende av vardagsrasismen och tvärtom, eftersom det är genom våra insocialiserade vardagliga tankar och ageranden som rasismen upprätthålls. Philomena Essed (1991) och Lena Sawyer (2000) pekar vidare på vikten av att titta på de specifika uttryck rasism tar sig för att kunna få den mest givande kunskapen om själva fenomenet. Detta menar de bör ske genom att undersöka den utsatta gruppens egna erfarenheter. Essed (2005:84) betonar att man genom skildringar av rasism i vardagslivet ställer en mängd information till förfogande som annars skulle vara osynlig för forskarblickar. Därav menar hon att erfarenhet är ett centralt begrepp i studiet av vardagsrasism, eftersom att dessa ofta tillför detaljer till händelserna och låter informanten omsorgsfullt berätta om sina svårfångade upplevelser av rasism.

I vår studie utgår vi från att just upplevelser av rasism är en relevant informationskälla eftersom att den oftast tar sig dolda uttryck, förmildras eller också förnekas, vilket försvårar åtkomsten till den. Därför blir även berättelserna i vår studie unik till sin karaktär och skapar ny kunskap. Genom att uppmärksamt lyssna på berättelser från personer som utsätts för rasism i vardagen förnyas även vår kollektiva kunskap om rasismen, vilket inte minst är nödvändigt för motverkandet av den (Essed 2005:85ff). Vi har därför intresserat oss i att undersöka vad det innebär att vara invandraringdom och mötas av rasism, samt i vilken grad vardagsrasismen idag påverkar deras liv, möjligheter och utgör hinder från att delta som jämlikar i samhällets olika gemenskaper (se t.ex. Eriksson, Nilsson & Svensson 2013:315). Vårt fokus i denna studie ligger därav på vardagsrasismens uttryck, och framförallt på invandraringdomarnas erfarenheter och hur de möter rasismens olika uttryck.

Trots att vi som socialarbetare i grunden har en avsikt att hjälpa individer som av olika skäl råkat befinna sig i utsatta situationer är risken stor att man är delaktig i att upprätthålla förtryck, diskriminering och maktstrukturer genom olika omedvetna vardagliga handlingar baserade på föreställningar och fördomar om särskilda grupper. Det blir svårt att som socialarbetare bemöta individen utifrån dennes behov så länge vi tenderar att tolka och förstå personen utifrån stereotypa föreställningar. Därför är det först genom ett medvetandegörande som vi kan bidra till förändring, eftersom det är först då vi förändrar vårt beteende och utmanar stereotyper som leder till att grupper exkluderas, nedvärderas och stämplas (se t.ex. Eriksson, Nilsson & Svenssn 2013; Mattsson 2010). Vi anser därför det är viktigt att undersöka förekomsten av detta fenomen, då det drabbar en stor folkmängd och oftast osynliggöras.

1.2. Engagerade invandrarungdomar i förorten

Vi har valt att fokusera på invandrarungdomar från en invandrantät förort och inleder därför med en beskrivning av vad som kännetecknar en invandrantät förort och varför vi just valt detta område. Efter det gör vi en kort beskrivning av ungdomslivet och hur det är att vara en invandrarungdom i dagens samhälle och vi avslutar med en förklaring av vad ungdomsverksamheterna som vi valt att utgå ifrån arbetar med.

1.2.1. Invandrantät förort

I vår studie är vi intresserade av invandrarungdomar från en invandrantät och socialt utsatt förort. I likhet med Olsson och Törnqvist (2009) menar vi att en förort med hög invandring, segregation, hög arbetslöshet och hög del bidragstagare anses vara en utsatt förort. Förorten som vi i studien utgår ifrån och som i likhet med den vi själva är uppväxta i ligger i en av Sveriges storstäder men den ligger en bit ifrån centrum. I förorten finns ungefär allt en individ behöver för att leva, det finns skolor, gymnasium, sjukhus, mataffärer, shoppingbutiker, fritidsarenor etc, trots detta kan den beskrivas som utsatt.

Invandrarna är en stor och viktig del i det svenska samhället, vilka bör behandlas jämlikt och ha samma rättigheter och möjligheter som etniskt svenska personer. Bara under de senaste tio åren har antalet invånare med utländsk bakgrund fördubblats i jämförelse med de 20 åren dessförinnan. Idag har mer än var fjärde invånare i Sverige utländsk bakgrund, vilket motsvarar 25 % av den svenska befolkningen (SCB.2011.Utländsk bakgrund i Sverige 1990-2010. *Wordpress*. 21 oktober). Trots detta kan invandrarna idag anses som en socialt utsatt grupp (SOU 2005:56).

1.2.2. Ungdomsverksamheterna

Ungdomarna i studien har gemensamt att de är engagerade ungdomar från två ungdomsverksamheter. Den första ungdomsverksamheten finns i förorten och grundades för ett par år sedan med ett fåtal aktiva ungdomar som ville utveckla sin förort och klargöra för de resterande i samhället att de är aktiva och kan förändra. Idag består verksamheten av ett stort antal ”drivna och brinnande” invandrarungdomar som är ute efter utvecklig och förändring. Ungdomsverksamheten är idag en av de mest utvecklade och aktiva verksamheterna i staden som kämpar för att bryta ner det utanförskap som finns mellan förorten och andra delar av staden. De arbetar med att skapa samarbeten med andra stadsdelar i syfte att bli delaktiga och kunna påverka. De träffar även politiker och högt uppsatta tjänstemän för att diskutera och hitta lösningar till de problem som finns i förorten.

Den andra verksamheten vars ungdomar ingår i vår studie finns också i förorten och är en utbildningsverksamhet. Varje år är det nya ungdomar som själva väljer att gå med i utbildningen för att bli duktiga ledare. Utbildningen går ut på att utbilda ungdomar till ledare både teoretiskt, men även praktiskt. Den första terminen får de en uppfattning av det teoretiska, och den andra terminen skall de själva utföra en aktivitet för att visa på att de kan klara saker på egen hand. Vi valde denna verksamhet utifrån en uppfattning av att dessa

ungdomar verkligen brinner för förändring, de är aktiva och arbetar för att bryta det utanförskap och de fördomar som finns i samhället gentemot dem.

I vår studie valde vi att intervjua invandrarungdomar från dessa två verksamheter både för att de är invandrarungdomar från en socialt utsatt förort, men också för att de kan vara ett givande bidrag då de besitter kunskaper om rasism, och då detta delvis är vad de arbetar med och försöker motverka i samhället.

1.3. Begreppsval

Vi har valt att använda oss av begrepp som *invandrarungdom* och *invandrantät förort* och dessa begrepp används i ett beskrivande syfte. Vi är medvetna om att själva definieringen eller att tillskriva individer en grupp är en form av maktutövning, men samtidigt behöver vi i vår studie använda oss av ord och kategorier för att kunna beskriva grupper av individer, samt på vilket sätt villkoren för olika grupper av individer skiljer sig åt. Med *invandrarungdomar* menar vi ungdomar med utländsk bakgrund, alltså ungdomar vars båda eller ena av föräldern är födda/född i ett annat land än Sverige.

Dessutom använder vi oss av ord som *ras* och *rasism*, trots att vi är medvetna om att det är kritiserade ord, och många föredrar att man använder andra mildare ord. De nya orden är många, vi har till exempel kulturrasism, etnocentrism, främlingsfientlighet m.m. Dessa anser inte vi väcker samma starka känslor och obehagliga associationer som rasism gör. Och nu när vi ska undersöka just invandrarungdomarnas erfarenheter av negativ särbehandling på grund av ras, anser vi det är viktigt att också fullt förmedla dessa känslor och upplevelser våra informanter erfar på ett värdigt och rättvisande sätt (se t.ex. Molina 2005).

1.4. Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka och analysera erfarenheter av rasism hos invandrarungdomar från förorten, samt hur det påverkar deras vardagsliv. För att analysera detta har vi tre frågeställningar till vår hjälp, dessa är:

- Hur kommer vardagsrasism till uttryck?
- Hur kan vardagsrasismens uttryck förstås utifrån begreppen ”den Andre” och stereotypisering?
- Hur hanterar ungdomarna vardagsrasismen?

2. Studiens relevans för socialpedagogik

Det är viktigt att man som professionell inom det sociala arbetet, i detta fall socialpedagog, påminner sig själv om att man har erhållits en betydande makt att definiera vad som är sociala problem, makt att intervensera i människors liv, makt att avgöra vilka insatser man ska erhålla osv. Eriksson och Markström (2000:74) menar att socialpedagogen har i uppdrag att stödja, inspirera och mobilisera människor, därför är det viktigt att socialpedagogen blir medveten om de fördomar som denne har, för att på ett professionellt sätt hjälpa individer.

Som socialpedagog arbetar man i större utsträckning med utsatta individer som oftast har fördomar riktade mot sig och i vårt arbete har vi därför valt att studera de erfarenheter av rasism hos invandringar från en multietnisk förort som berörs av dessa fördomar. Det är därför viktigt att man som professionell är medveten om bland annat individens kulturella bakgrund, etnicitet och religion eftersom dessa kategorier kan påverka hur man ser på individer idag. Madsen (2006:53) menar att samhället idag har vissa förväntningar på Socialpedagoger när det gäller deras arbetsmetoder, värderingar och kunskaper, därför är det viktigt att man arbetar utifrån en professionell roll utan några fördömande värderingar.

Det är även viktigt att socialpedagoger som arbetar med ungdomar som bor i "utsatta" förorter är medvetna om att ungdomarna kan känna sig avvikande samt utanför på grund av sin bosättning i miljöer som är stämplade av fattigdom, kriminalitet och utanförskap. Eriksson och Markström (2000:76) menar att problematiken inte ligger hos själva ungdomen utan det är uppväxtvillkorna som inte är tillräckliga, och socialpedagogikens uppdrag är att förbättra dessa uppväxtvillkor för barn och ungdomar. Det är alltså viktigt att ha en djupgående förståelse och kunskap kring dessa ungdomars livssituation för att möjligtvis kunna stå emot den negativa utvecklingen.

För en rättvis och lika behandling av alla individer är det vidare viktigt att socialpedagogen inte har förutfattade meningar. Socialpedagogen skall alltså inte placera individer i nedvärderande kategorier eller ge de olika beteckningar på grund av deras etnicitet, kulturella bakgrund, religion etc. eftersom detta kan bidra till ännu fler fördomar och stämplingar som resulterar till en större känsla av avvikande och utanförskap (Eriksson & Markström 2000).

3. Tidigare forskning

I det här avsnittet ska vi presentera den tidigare forskning som berör vårt problemområde. Det finns ett flertal studier, både nationella och internationella som uppmärksammat rasism. Vi kommer härmed presentera några värdefulla bidrag, vilka vi finner relevanta och användbara i förhållande till vår studie.

3.1. Rasism

Det finns en del forskning som fokuserar på rasism utifrån hur media skapar och upprätthåller rasism, och hur den påverkar identitetskonstruktionen för de som är utsatta för den. Ylva Brune (2004) som ansetts ha skrivit den mest utförliga forskningsrapport kring medias etniskt diskriminerande nyhetsrapportering² har i sin avhandling *Nyheter från gränsen – tre studier i nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasistiskt våld* behandlat nyhetsbevakningen av rasistiskt våld i samband med tre olika händelser: Angreppen på assyrier i Västerås 1976, angreppen på flyktingar i Mellerud 1987 och det uppmärksammade våldet mot en familj i Vålberg utanför Karlstad 1995. Studien handlar om hur massmedia konstruerar "invandraren" genom att exotisera denne, samt hur nyhetsrapporteringen fäster gränser mellan svenskar och invandrare. Brune pekar på att 1970-talets typifierande invandrare nu återkommer som stereotyper av "unga invandrarkvinnor", invandarmän" och

² Enligt De los Reyes och Winborg (2002: 42)

”invandrarkillar”. Hon har kommit fram till att nyheterna rutinmässigt utgår ifrån och återskapar en fantiserad och idealiserad ”svenskhet” som ”invandraren” i sin tur får ställas emot. Brunes bidrag visar på hur ”invandrare” blir etiketterade och därmed stämplade av majoritetssamhället. Det i sin tur försvårar och begränsar deras bemötande och hanterande av den rasism de upplever. I relation till detta kan vi även nämna Urban Eriksson, Irene Molina och Per Markku Ristilampi (2002) som ansvarat för projektet som drivits av både riksantikvarieämbetet och integrationsverket, och som i deras forskningsrapport *Miljonprogram och media: Föreställningar om människor och förorter* har också fokuserat på hur negativa föreställningar om förorter och dess unga invånare förmedlas genom media. De menar att medias sätt att tolka och beskriva förorter inte bara påverkar integrationsprocesser och allmänhetens uppfattning om dessa områden negativt, utan också de boendes syn på sig själva och på sitt bostadsområde (2002:8). Dessa bidrag ökar vår förståelse för medias centrala roll i återskapandet, producerandet och befastandet av stereotyper av invandrare och olika etniska grupper. Vilket delvis kan hjälpa oss att förstå bakomliggande orsaker till det rasistiska vardagliga handlandet och bemötandet som våra informanter ställs inför. Dessutom hur den stereotypa bild av förorten och dess invånare bidragit till en stigmatisering och etikettering av ungdomarna från förorten.

Vi kan här även kort nämna Rickard Jonssons (2007) som gjort en studie om hur ord kan användas för att göra kön, svenskhet och icke-svenskhet. Hans centrala utgångspunkt är att ”invandrarkillen” inte är någon fast eller given identitet, utan snarare förhandlingsbar. För att undersöka detta har han följt en grupp invandrarkillar på en högstadieskola under ett år, hans fokus lades på deras olika språkliga uttryck. Han undersöker hur diskussioner om förortsslang och sexistisk språk deltar i att reproducera stereotypen av invandarmannen som den Andre och samtidigt konstruerar det svenska som mer jämställt och modernt. Jonsson har i sin studie funnit att ”invandrarkillen” eller också ”blatten” kan fyllas med olika betydelser och laddningar, beroende på vems definition som appliceras. I skolan, medierna och i samhällsdebatten menar han att det kan vara namnet på en kriminell, oppositionell eller sexistisk kille, medan de själva förhåller sig annorlunda till den egna kategoritillhörigheten. Jonssons studie hjälper oss att förstå hur olika kategorier laddas med olika innebörder från olika håll, vilka därmed oftast reproducerar en stereotyp bild av kategorin och därigenom drabbar den som är bärare av kategorin. Med hans studie kan vi alltså förstå hur ”Invandrare” och ”blattar” framställs, både i relation till samhället, men också i förhållande till varandra.

3.2. Vardagsrasism i Sverige

Vardagsrasismen förblir central för oss då vi undersöker hur invandrarungdomarnas liv präglas av återkommande vardagliga handlingar och förgivettagna praktiker, attityder eller beteenden som upprätthåller rasrättvisor i samhället. Sociologen Ulrika Schmauchs doktorsavhandling *den osynliga vardagsrasismens realitet* (2006) är den första som redogör, utforskar och presenterar studiefältet vardagsrasism i Sverige. Det finns många studier som behandlat rasismens uttryck i olika sociala sfärer, exempelvis i stadsrummets, politikens, medias, kulturens och migrationens rasifiering m.fl. (se tex. Andersson 2002; Blomqvist 2005; Dahlstedt & Hertzberg 2005; Molina 1997; Neergaard 2002; Schierup 1994), men inga

som behandlat hur den rasism och diskriminering vissa etniska grupper utsätts för i vardagslivet gestaltar sig i dagens Sverige. Därmed förblir Schmauchs studie den första som undersöker hur vardagsrasismen i Sverige drabbar just gruppen ”Afrikaner”(personer med afrikansk bakgrund). Schmauch belyser i sin studie hur en oftast osynlig och dold rasism drabbar och genomsyrar hela ”folkgruppers” vardagliga liv. Eftersom denna typ av rasism drabbar särskilt hårt den enskilda individen själv och sällan forskas om, anser vi det angeläget att lyfta upp och uppmärksamma detta obehagliga fenomen. Det i sin tur är en av anledningarna till denna studiens existens.

Schmauch undersöker även i sin studie hur den unga Afrikanska gruppen hanterar rasism i ett sammanhang där existensen av rasism döljs eller också förnekas. Hon menar att den vardagsrasism som drabbar afrikaner i Sverige är mångfacetterade, ofta subtila och svårfångade. Dessutom har hon kommit fram till att det förekommer en mystifiering i det offentliga samtalet som bidrar till att möjligheterna för ett tydligt uttalat och öppet motstånd mot vardagsrasismen är starkt begränsade. Det finns alltså en ”allmän tystnad” som i sin tur medför att personer som väl utsätts för rasismen upplever en osäkerhet om vad som ska betraktas som ”rasistiskt” och huruvida de ska hantera det eller inte (2006). Men Schmauch belyser hur vardagsrasismen kan ske genom å ena sidan tydliga rasistiska uttalanden och handlingar, å andra sidan genom oklara föreställningar om grupper och individer.

Vi kommer i likhet med Ulrika Schmauchs studie undersöka hur rasismen framkommer i ungdomars vardagsliv, dock inte enbart ungdomar med Afrikanskt ursprung, utan istället invandrarungdomars (ungdomar med bakgrund i olika länder) vardagsliv samt vilka hanteringsstrategier som nyttjas. Eftersom att Schmauch, precis som vi, fokuserar på vardagsrasismens gestaltning, kan vi relatera till hennes doktorsavhandling i arbetet med vår egen studie.

3.3. Ungdomars upplevelser av Rasism

Ett annat tema som är centralt i vår studie är ungdomars upplevelser av rasism, vilket även har skildrats. Vi kan börja med att nämna Clerge (2012) som genom kvalitativa intervjuer och fokusgrupper undersökt mekanismerna för etnisk- och klassidentitetsskapande bland ungdomar inom den haitiska medelklassen, och som är bosatta i ett övervägande svart område. Han har funnit att ungdomarnas mest framträdande problem handlade om rasifierade ideer om hudfärg, där tron om att en mörk fenotyp är knuten till en sämre haitisk etnicitet. Ungdomarna har skapat en stigmatiserad etnisk identitet genom att automatiskt förmedla sin klasspositionsskillnad genom deras hudfärgsvariation. Detta etniska identitetsskapande är även knutet till olika sociala miljöer. Ungdomarna möter ständigt i skolan ras-diskriminering och utestängning från vita lärare, studenter och icke-haitiska svarta kamrater. Den svarta ras-identiteten blir ständigt framträdande som en fel linje i sociala kontakter med icke-svarta elever och skolledare. Ungdomarnas etniska/rasliga identitet blir en gräns som automatiskt styr deras klassposition till en ”lowerclass- position”.

På samma sätt, fast utifrån en annan vinkel har Viktorija Kalonaitytés, Victoria Kawesas och Adiam Tedros (2007) i sin undersökning *Att färgas av Sverige: Upplevelser av diskriminering och rasism bland ungdomar med afrikansk bakgrund i Sverige* gjort en kartläggning av den

specifika diskrimineringsproblematik som gäller gruppen ”unga Afrikaner”, detta genom en kartläggning och ett synliggörande av gruppens upplevelser av rasism och diskriminering. Även här var hudfärg centralt och förblev en markör för deras ”afrikanska” tillhörighet och omvärldens rasistiska bemötande. Detta får oss att få en förståelse för hur hudfärgen i många fall kan stå i vägen. Författarna har även kommit fram till att den negativa särbehandling personerna utsätts för sker genom ett rasistiskt språkbruk/uttalanden och negativa Afrikametaforer, integritetskränkningar, uteslutning och undvikande samt våldshandlingar. Erfarenheterna omfattar olika typer av våld gentemot ungdomarna.

Ytterligare ett värdefullt bidrag som får oss att förstå hur denna negativa särbehandling på etniska grunder påverkar ungdomarna är genom Ove Sernhedes forskning *Alienation is my Nation – hip hop och unga mäns utanförskap i Det Nya Sverige* (2007). Han får oss att förstå hur unga i invandratäta förorter bearbetar och gestaltar sin situation och den rasism de utsätts för via kulturella uttryck. Sernhede har kommit fram till att ungas bildning av gemenskaper och kulturer ger uttryck för deras behov av att bearbeta sociala, psykiska, kulturella och existentiella villkor. Ungdomarna som Sernhede hade kontakt med upplevde att de befann sig i en värld utmärkt av en känsla av att inte vara önskvärd, inte passa in och inte ha en respekterad plats att utgå ifrån. Många visade uttryck för en frustration och vilshenhet över att inte veta vad de ska göra med sitt liv. Detta kom främst till uttryck i deras framtidsutsikter och upplevelser av tillhörighet, där de dels är ”svenskar men ändå inte”. De flesta är svenska medborgare men upplever sig sällan vara ”svenskar”.

I likhet med Sernhede har även Åsa Andersson i sin avhandling *inte samma lika – identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel* (2003) undersökt betydelsen av kulturtillhörighet och hur det kan ta sig uttryck i tonårsflickors liv, från en multietnisk stadsdel som är fattig, svenskglad, och utsatt för hård stigmatisering. Hon har undersökt om etnisk identifikation är betydelsefull, och iså fall hur, när och varför den blir detta. Resultaten visar på att flickorna upplevde mycket brister och utsatthet, detta med grund i den sociala och etniska segregation, patriarkala strukturer – såväl traditionella som moderna – vilka i sin tur begränsar deras rörelsefrihet och handlingsutrymme. Det handlade såväl om direkta som indirekta erfarenheter av rasism. De direkta erfarenheterna handlade om det ungdomarna upplever när de under sin uppväxt lär sig att deras stadsdel, som för de själva anses vara deras hem för många andra är en symbol för något skrämmande, problematiskt och avvikande. De indirekta handlade om den rasism och segregation som upplevs i förhållande till arbets- och bostadsmarknaden, och upplevs ha bidragit till begränsningar i deras valmöjligheter.

3.4. Hanteringsstrategier mot Rasism

Vi är inte bara intresserade av hur vardagsrasismen kommer till uttryck, utan även vilka strategier som används för att bemöta rasism på. Därav kan vi återigen nämna Schmauch som i sin undersökning funnit att den underordnade position som vardagsrasismen ständigt reproducerar försvårar ett aktivt motstånd. Detta motstånd har hon i sin tur delat in i tre övergripande hanteringsstrategier som specifikt ungdomar har: att på något möjligt sätt förhandla bort de erfarenheter av rasism man gör i sin vardag, att försöka söka andra sammanhang som anses fria från rasism bortom Sverige, och även genom att försöka ta avstånd från den rasism man upplever eller på olika sätt göra så mycket motstånd som

möjligt. Det kunde handla om allt från att naturalisera händelsen genom att skuldbelägga sig själv för att man råkat vara annorlunda, eller också jämföra med grövre händelser (2006:78), till att blir riktigt uppkäftig och kalla de andra för rasister. Dessa upplevelser och motståndsförsök kan många gånger bortförklaras genom att det påstås handla om missförstånd eller också överkänslighet hos invandrarungdomarna (2006:76).

Clerge (2012) som vi tidigare nämnt, diskuterar i likhet med Schmauch (2006) också hur etniska gränser, men även klassgränser tvingar ungdomar att skapa strategier för antingen egenmakt eller avståndstagande. Detta genom att de förhandlar mellan deras medelklasstatus och etniska utestängning. Han har till skillnad från Schmauch (2006) funnit att ungdomarna i flera fall försöker förmedla deras klasstatus genom att betona deras ljusare hudfärg, universella stil och uppträdande för att skilja sig från etniska stereotyper.

Förutom detta har Kalonaitytés, Kawesas och Tedros (2007) även undersökt ungdomarnas hanteringsstrategier. Dessa var av varierade slag, det handlade såväl om direkta som indirekta strategier, vilka har gemensamt att de tvingar fram olika ageranden. Vissa strategier var att hitta eller också skapa platser där man känner sig trygg som invandrare, andra var att möta verkligheten som den faktiskt ser ut utan att göra några större motsättningar, tredje var att förbereda sina barn inför framtida händelser genom att berätta om rasismen som förekommer och om situationer som de kan tvingas möta, vissa försöker agera som förebilder för att öka medvetenheten om att den svarta gruppen är likvärdig alla andra och kämpar därför konfrontativt för förändring, många tänker även på att lämna hela Sverige för att kunna bli bemötta som personer och inte som representanter för en nedvärderad grupp (2007:43ff). Dessa forskningsbidrag anser vi är oroväckande i förhållande till Sveriges mångkulturella prägel och demokratiska spegelbild. Vi kan dessutom nämna att deras studie ligger till grund för vårt ökade intresse för rasism i det svenska samhället. Vår nyfikenhet för rasism väcktes, och inte enbart gentemot gruppen "afrikaner", utan istället mot alla "färgade" personer. Förutom detta har vi även fått en bredare insikt för hur unga personer både bemöter den rasism de utsätts för i stunden, men även hur de hanterar den i allmänhet (2007:7).

Rickard Jonsson (2007) som funnit att invandrarungdomarna förhåller sig annorlunda till den kategori som tilldelats från det övriga samhället, har också kommit fram till att denna annorlundahet är i positiva termer. Ungdomarna bemöter rasismen genom att bortse från det övriga samhällets konstruktioner, och istället skapar de en betydelsefull gemenskap inom sitt egna lilla system, med personer som är lika en själv, där man även i viss mån skapar sina egna normer och värderingar och motsätter sig det övriga samhällets stereotypa bilder (Jonsson 2007). Som en reaktion på samhällets negativt förmedlade bilder om "invandrarungdomen" skapas en fastlåst självbild om vem man är, som nästan är omöjlig att komma bort ifrån, och därmed försöker man förhålla sig positivt till det man har blivit kallad. För att inte hamna i konfliktfyllda och otrygga situationer och miljöer försöker man förhålla sig till "sin" omkrets och omförhandla de ord som bär på rasistiska innebörder (2007:270ff).

Ove Sernhede som kommit fram till att de flesta invandrarungdomarna är svenska medborgare men upplever sig sällan vara "svenskar", har också undersökt hur de hanterar denna position och vilka möjliga utvägar som finns. Att flytta till föräldrarnas ursprungsland förblev ingen möjlig utväg, eftersom att detta skulle vara en helt annan värld än den man har

växt upp i och har ett inre förhållande till. Invandrarungdomarna från förorten befinner sig alltså på en mittemellan position, där man varken är ”svensk” eller ”det föräldrarna är”. Detta var en bakomliggande orsak till att många ungdomar ansåg att ”invandrarskapet” var deras primära identitet (Sernhede 2007). Sernhede menar att invandrarskapet blir ett utanförskap som samtidigt ges en positiv laddning genom att den bidrar till att forma en ”föreställd gemenskap” i förorten som blir den plats man knyter an till och upplever som det egentliga hemmet. Som en strategi att bemöta den utsatthet och känsla av icke-tillhörighet i det svenska samhället, växte förbindelsen till den egna förorten och ”gänget”. Som en motreaktion till att man inte känner sig ”hemma” i det svenska samhället fick den plats där man bor, har sin vardag och sina kamrater en avgörande identitets- och trygghetsskapande betydelse för invandrarungdomarna. Här skapas en gemenskap som är grundad i behovet av att ha ett ”befriat område”, en plats där man inte ständigt tvingas möta det Sverige som ser ner på och betraktar ungdomarna som en andra klassens medborgare (2007). I allmänhet beskriver Medierna förortslivet som hotfullt och annorlunda, men för invandrarungdomarna står förorten för tryggheten, betonar Sernhede (2007). Den sociala nedvärdering och stigmatisering ungdomarna i förorten utsattes för, bemöttes av ungdomarna genom kulturella uttryck såsom hiphopen. Genom hiphopen ville man vända stadsdelens skamrykte, och kräva respekt av det övriga samhället. Behovet av tillhörighet och trygghet bemöttes av ungdomarna genom bildande av gemenskaper i olika ungdomsgrupper. Genom den tillhörighetskänsla som skapas i gruppen kan den som är marginaliserad och maktlös därmed erövra styrka (2007). Sernhedes bidrag är betydelsefullt till förståelsen för hur kulturformer skapar mening åt och möjliggör motstånd för några av samhällets mest utsatta grupper. Detta är av central betydelse för det sociala och socialpedagogiska arbetet, då man hittar lämpliga utvägar till problematiska situationer för utsatta grupper.

Åsa Andersson (2003), som istället undersökt flickorna i förorten, har i liknande spår som Sernhede kommit fram till att flickorna som ett svar på deras direkta och indirekta erfarenheter av rasism, socialt utanförskap och marginalisering formade en sorts ”utländsk” tillhörighet och gemenskap, som de förbinder sig till, vilket för ungdomarna fungerade inkluderande. Som motreaktion mot den rasism som upplevdes, skapade ungdomarna antirasistiska akter genom olika arrangemang i stadsdelen som utmanar kulturella gränsdragningar. Som exempel kan vi nämna flickorna i studien som krävde ett kulturellt erkännande för etniska minoriteter genom en ”Miss-World”-föreställning där ”Miss Assyrien” presenterades av en somalisk flicka, där folkdräkter, musik och dans användes för att bilda nya allianser, improvisera och utmana etniska gränsdragningar. Föreställningen användes som ett rum där flickorna själva skaffade en trygg och bekräftande igenkänning (Andersson 2003).

Ett annat sätt att förstå strategier är att fokusera på hur man i arbetet med ungdomar använder strategier på ett mer utarbetat sätt. Thomas och Henri (2010) har i artikeln ”*Changing directions: young people and effective work against racism*” utforskat effektiva metoder mot rasism i arbetet med ungdomar, och betydelsen av nya politiska dagordningar. De anser att det finns ett behov av att arbeta med barn och ungdomar som är inblandade i rasistiska aktiviteter. De har funnit att de vita ungdomarna är medvetna om att det är fel eller olämpligt att uttrycka rasistiska åsikter, men trots detta har de genom diskussioner kunnat tydliggöra att

ungdomarna i huvudsak hade rasistiska åsikter som ofta var baserade på en rädsla. Författarna menar att sådana attityder och beteenden upprätthåller rasismen, och det gäller att utmana dessa. Detta görs i sin tur genom att först erkänna den verklighet om att det existerar en ras-
ojämlikhet och därefter arbeta effektivt med ungdomars attityder (Thomas & Henri 2010). Författarna betonar även att den politiska inriktningen av gemenskapssammanhållningen som utövas på makronivå kan erbjuda produktiva och positiva framgångar. De menar att ett kritiskt ”mångkulturs-arbete” med ungdomar som kombinerar en direktkontakt med alla olika raser kan bidra till att man motsätter sig alla former av fördomar. Detta menar de även får en positiv inverkan på ungdomarnas identitet och identitetsskapandeprocess. Därav blir det relevant för oss att undersöka upplevelser och strategier hos invandrarungdomar från två ungdomsverksamheter som just bedrivs mot rasism och fördomar.

4. Teoretisk anknytning

För att få en bredare förståelse för invandrarungdomarnas erfarenheter av rasism har vi valt vissa teorier och begrepp. I detta avsnitt beskrivs mer detaljerat de teoretiska utgångspunkter och centrala begrepp vår studie bygger på och som ska användas för att analysera insamlad data. Vårt metateoretiska perspektiv är socialkonstruktionism, med postkolonialism som huvudsaklig teoretisk utgångspunkt, vilka kommer att kompletteras med begreppen: vardagsrasism, ”den Andre” och stereotypisering. I det följande görs en översiktlig redogörelse för hur vi uppfattar och använder oss av dessa teorier och begrepp.

4.1. Socialkonstruktionism

Det socialkonstruktionistiska perspektivet gjorde succé under 1980-1990 talet i forskning om socialt arbete. Enligt Winther Jörgensen och Phillips (2000) innebär teorin att världen är socialt konstruerad, vår kunskap om verkligheten är därmed inte någon objektiv sanning, utan det är en konstruerad verklighet som upprätthålls genom vårt sätt att kategorisera omvärlden (genom språket), vilket i sin tur är historiskt och kulturellt betingat. Mattsson (2010:27) menar vidare att människan skapar och tolkar sin verklighet genom ett ständigt erfarenhetsbaserat och kunskapsbaserat utbyte som utlöser gemensamma tolkningar och referensramar, vilka man sedan anpassar sig till. Verkligheten skapas därmed i interaktion med omvärlden, här spelar medier, politiker och vetenskapen en avgörande roll för reproduktionen av de gemensamma antaganden om verkligheten, som i sin tur är baserade på historiska, kulturella och sociala kontexter (2010:28). Mattsson beskriver kortfattat att det konstruktivistiska perspektivet innebär ett antagande om att verkligheten blir som vi tolkar den. Man ser och upplever det man förväntar sig och förklarar saker utifrån det man tror sig veta, vilket bidrar till att man hela tiden återskapar egna föreställningar om hur saker förhåller sig. Dessa antaganden skapar en bestämd och gemensam världsbild som i sin tur upplevs som objektiva sanningar, där vissa former av tolkningar, förståelser och handlingar blir naturliga och möjliga, medan andra ses som avvikande och otänkbara (2010:27f). Vi utgår till skillnad från essentialisterna ifrån att den ojämna maktfördelningen mellan ”etniska svenskar” och ”invandrare” inte är en biologisk rättvisa, utan snarare en orättvisa som är skapad genom samhällsliga och mänskliga processer (Mattsson 2010:30). Med det socialkonstruktivistiska perspektivet ställer vi oss alltså kritiska till andra teorier som grundar sig på tanken att rasism

bör ses som oberoende av konstruktioner förknippade med raslärans historia, vilket också innebär att förändring är möjlig (se tex. Hacking 2000:31).

Vetenskapsociologerna Peter Berger och Thomas Luckmann som spelat en central roll inom det konstruktivistiska perspektivet förklarar hur ”verklighetsskapandeprocessen” går till genom att det först via ett samspel mellan människor utformas en rutinisering av handlingar, vanebildningar och typifikationer som sedan bildar en uppsättning normer och värderingar i samhället. Dessa upplevs vidare som objektiva sociala institutioner (normer och regler som strukturerar det mänskliga handlandet till ett återkommande beteendemönster) och som därigenom internaliseras och tas för givna av kommande ”generationer” (som inte har varit med och format de). Man föds alltså in i ett samhälle med redan kartlagda institutioner vilka man automatiskt tillägnar sig och internaliserar i sin uppväxt. På så sätt blir även människan en produkt av strukturer (Berger & Luckmann 2008).

Vårt utgångsläge i den här studien är att rasism kan förstås genom att det finns gemensamma föreställningar om hur vi tolkar, förstår och talar om invandrarungdomar utifrån en socialt konstruerad världsbild som reproducerats genom historien, vilka i sin tur utlöser olika sociala handlingar. Vår uppgift blir därmed att undersöka hur dessa föreställningar finns närvarande i ungdomars liv, på vilka sätt och med vilka uttryck. För att vidare få en djupgående kunskap om dessa uttryck har vi valt att använda oss av postkolonial teoribildning.

4.2. Postkolonialism

Vi ska förstå invandrarungdomarnas erfarenheter av rasism utifrån ett postkolonialt perspektiv, vilket innebär att vi kommer placera intervjuberättelserna i ett historiskt och kulturellt sammanhang och förstå hur Sverige och ”svenska” värderingar har formats av raslärans ödesdiga historia i form av kolonialism, antisemitism och apartheid (se tex. Fredrickson 2003; Mattsson 2010:140; Wikström 2007:63). Lundahl som är en betydelsefull aktör inom det postkoloniala fältet beskriver postkolonial teori, vad man undersöker med den samt hur man använder den på följande sätt:

”Man uppmärksammar det vi egentligen redan vet: att världen alltid redan var blandad [---]. Ett fält som belyser hur samtiden är fångad i, och präglad av det koloniala arvet och av den antikoloniala kampen. [Inom fältet studerar man] den imaginära kartläggning som bidrar till att vidmakthålla rådande världsordning.” (Lundahl 2002:15f)

Det postkoloniala perspektivet är relevant för att få en djupare förståelse av vårt fenomen eftersom detta perspektiv hjälper oss att visa hur olika talakter passar in i gamla koloniala mönster, och därmed aktiverar stereotyper och fördomar som man inte uttalar eller kanske ens uppfattar (Lundahl 2002:16). Eriksson, Eriksson Baaz och Thörn (1999:28) konstaterar att den postkoloniala teorin lyfter upp ett grundläggande bidrag till en fördjupad förståelse av rasismens mångtydiga roll i koloniseringens och av-koloniseringens historiska processer. Dessutom får man en djupare förståelse av den rasism som uppstod under slutet av 1900- talet då globaliseringen och den ”mångkulturella” världen växte (Eriksson, Eriksson Baaz & Thörn 1999:28). Med detta perspektiv använder vi oss av ett visst sätt att uppfatta världen på och ett ifrågasättande av verkligheten som den ser ut. Loomba (2005:26f) menar på att postkolonialismen vuxit fram ur kolonialismen, men den anses inte ersätta kolonialismen,

utan betraktas snarare som ett ifrågasättande av den koloniala maktordningen och dess sekundära verkningar.

Edward Said betonar att postkoloniala teorier utgörs av ett antal olika teoribildningar men det gemensamma för dem är föreställningen om hur kolonialismen gjordes möjlig genom de koloniserade länderna och områden som framfördes som väsentligt avvikande än den europeiska kolonisationskulturen. Med andra ord ansågs den europeiska kulturen och vetenskapen som en norm och de andra kulturerna som annorlunda och avvikande. Vi har därför valt detta perspektiv eftersom det syftar på bakgrunden till uppkomsten av rasismen bland människor (Said 1978).

Said (1987) menar att det än idag på grund av kolonialismen finns systematiska över- och underordningsrelationer mellan västländerna och syd/öst länderna och det centrala inom de postkoloniala teorierna är ifrågasättandet av den traditionella verklighetsbeskrivningen samt den övervägande västländska kunskapsproduktionen. Relaterat till vårt arbete är det viktigt att ha en förståelse om historien bakom rasismens uppkomst och orsak, detta för att kunna studera de individuella upplevelserna av rasism, något som även Said (1987) betonar.

Kolonialismen innebär inte enbart en prägling av politiska och ekonomiska maktrelationer, utan den har även påverkat de föreställningar om olika etniska grupper. I Sverige har detta bland annat diskuteras i relation till kategoriseringen av "svensk" och "invandrare", "man" och "kvinna", "västerländsk" och "österländsk" etc.(Schmauch 2006).

Vi anser i likhet med Schmauch (2006:17) att det intressanta inte enbart är att studera hur bland annat symboler har fått sin betydelse samt vilken mening de framställer, utan även att se de konsekvenser dessa konstruktioner får i invandrarungdomarnas vardagliga liv. Vilket för oss vidare in på vardagsrasismen.

4.3. Vardagsrasism

Utgångspunkten i denna studie är invandrarungdomarnas erfarenheter och hanterande av den rasism de möter i sin vardag. Därav blir vardagsrasismen ett centralt genomgående ämne i vår studie. Vardagsrasism är ett begrepp som utvecklats av socialantropologen Philomena Essed (1991). Hon beskriver att vardagsrasism handlar om orättvisor som förekommer så ofta att de nästan tas för givna, det är oftast små orättvisor som man till slut börjar förvänta sig. Dessa handlingar formas i sin tur genom insocialiserade attityder och beteenden, vilka bygger på strukturella kontexter av orättvisor mellan olika etniska grupper, som tar sig i uttryck genom "rasmässiga" hierarkier av kompetens, kultur och utveckling (Essed 2005:72ff). Essed (2005:72) menar alltså att systematiskt återkommande vardagshandlingar bygger på kollektivt uppburna förståelsesystem. Därmed blir det viktigt att koppla små händelser till hela strukturer, för att veta orsaken bakom handlingarna. Denna typ av återkommande rasistiskt bemötande kan vidare ha kroniskt skadliga effekter på den mentala och fysiska hälsan (Essed 2005:74).

Vardagsrasismen är en form av rasism som visar sig genom insocialiserade "vanliga och triviala" praktiker som inbegriper ett ständigt och ofta omedvetet utövande av makt som grundar sig i rasorättvisor (Essed 2005:80; Mattsson & Tesfahuney 2002:33f). Vi ska genom att fokusera på vardagsrasismen undersöka både implicita (inte klart utsagda) och explicita

(klart utsagda) rasistiska erfarenheter hos invandrarungdomarna, utifrån vart de rör sig i sin vardag. Vardagen inbegriper alltså allt som händer under en vanlig dag.

Genom vardagliga sociala interaktioner, språkliga uttryck och handlingar riskerar människor att tilldelas en viss underordnad position, och för att undersöka detta har vi två huvudsakliga analytiska begrepp: "den Andre" och Stereotypisering.

4.4. "den Andre"

"Den Andre" är ett av våra centrala verktyg vi kommer analysera materialet utifrån. Det är ett centralt begrepp inom den postkoloniala teorin och handlar om Västs utmålande av den Andre, något som får betydelse genom att världen struktureras i motsatspar, liksom vi/dem, vit/svart, överordnad/underordnad och subjekt/objekt (Teshahune 2001:195). När man talar om konstruktionen av "den Andre" går det inte att bortse från kolonialismen och dess historia menar flera forskare (bl.a. Hall 1996; Kamali 2006; Loomba 2005; Said 1978). Kolonialismen utmärks av ett tvångsmässigt övertagande av utländska landområden och ekonomier som grundat sig på en rasideologisk tanke, där olika folkgrupper tillskrevs olika värde utifrån en rashierarki med "vita" på toppen, och "svarta" i botten. De "raser" som betraktades som "mindre värda" koloniserades av de "mest värda" (Loomba 2005: 28ff). Vid detta skeende skapades "ras-diskurser" med stereotypa bilder om de koloniserade ländernas befolkning som ociviliserade, ointelligenta, vildar m.m. som var i behov av "fostran" och "civilisation", vilket kolonialmakterna skulle förverkliga (Kamali 2006:009; Kohn 2013:188; Loomba 2005: 122ff; McEachrane & Faye 2001:14). Härmed skapades ett överordnat "vi" med de önskvärda egenskaper, vilka skiljer sig markant från "de Andra" underordnade, med oacceptabla och icke-önskvärda egenskaper, som utgjorde ett hot mot civilisationen. Det rasistiska tänkandet präglade och legitimerade det koloniala intrånget.

Den koloniala historien kan för många idag anses som något avslutat och avklarat, något som bara hände "där" (i de länder som koloniserades) och "då" (under den tid i historien). Vi tror till skillnad från detta, och i likhet med postkoloniala teoretiker (Hall 1996; Kamali 2006; Loomba 2005; Said 1978) att det även i vår tid finns koloniala kvarlevor, vilket vi ska undersöka i studien. Loomba (2005:28ff) menar att kolonialismen har format världen på ett sätt som är omöjligt att bortse ifrån. Hon menar exempelvis att man kan se hur föreställningar om vithet och västerländsk kultur ses som den överordnade och mest utvecklade, därmed hur dessa kategorier än idag dominerar och utgör en norm i stora delar av världen. Flera forskare betonar att kolonialismen har spelat och spelar än idag en roll i konstruktionen av "de Andra" genom dess djupt rotade stereotypa bilder och föreställningar den förde med sig (Eriksson, Eriksson-Baaz & Thörn 1999:34f; Kamali 2006:009; Loomba 2005: 71ff). Loomba (2005:122ff) menar att framställningen av "den Andre" existerade för att motsvara kolonistörernas behov, där det var viktigt att urskilja kategorierna så pass mycket att de inte närmade sig varandra, för att hålla den vita rasen ren. Kamali (2005:29) beskriver hur "vi-et" än idag görs till de bästa, i jämförelse med alla "de andra" etniciteterna och nationerna, det vill säga "icke-europeiska" grupperna och "etniska minoriteter" som lever i Sverige.

Hur "den Andre" skapas, definieras och framställs är viktig för vår förståelse av intervjupersonernas upplevelser av rasism. "den Andre" förblir alltså ett centralt begrepp och

analytiskt verktyg i vår studie, som hjälper oss att förstå hur ungdomarna blir bemötta som ”de” annorlunda ”Andra” och kommer till användning vid vår analys av omvärldens bemötande.

4.5. Stereotypisering

Ett annat centralt begrepp inom den postkoloniala teorin och som vi ska förstå och analysera vårt material utifrån är stereotypisering. Stereotypisering är i likhet med fördomar, inlärd och upprätthålls genom sociala gemenskaper och erfarenheter. Mattsson (2010) menar att stereotypisering innebär att ta fasta på några få lättförstådliga, erkända samt enkla egenskaper hos en individ eller en grupp, oftast negativa. Dessa egenskaper som bestäms företräder vidare allt, alltså att man vidare förenklar, överdriver samt reducerar individen/gruppen i förhållande till dessa egenskaper och detta kan relateras till den syn som finns i samhället på invandrarungdomar från förorten.

Stereotypisering används även inom socialpsykologin som är en annan teoribildning, men är även relevant här för att kunna förstå och förklara hur ungdomarnas tankar, känslor och handlingar påverkas av den faktiska eller implicita närvaron av andra. I modern socialpsykologi kan stereotypisering uppfattas som en starkt förenklad bild, som i allmänhet baseras på en omfattande mental föreställning om framförallt etniska grupper, raser, sociala grupper, religioner eller nationer.

Westin talar även om nedvärderande stereotyper, vilka bidrar till att skapa negativa förväntningar hos enskilda individer som tillhör en grupp med vissa negativa egenskaper och ses på ett negativt sätt i samhället. Vi vill undersöka hur stereotypiska bilder om ”invandrare” uttrycks samt hur dessa riskerar att begränsa invandrarungdomarnas handlingsmöjligheter i samhället (Westin 1999:70). Stereotypisering är ytterligare ett analytiskt redskap vi kommer ha användning av i vår analys av vårt material genom att titta på hur den man ”känner sig som” finns i schablonbilder.

5. Metod

Vi kommer under detta avsnitt redogöra för hur vi skapat vårt material samt hur vi ska gripa oss an materialet rent metodologiskt. Här redogörs för hur vår forskningsprocess sett ut, hur vi fått tag på vårt undersökningsmaterial, hur intervjupersonerna valts ut, samt hur vi gått tillväga med intervjuerna. Vidare redogörs för vilka etiska överväganden som gjorts och slutligen förs en kritisk diskussion kring materialinsamlingsprocessen i dess helhet samt studiens tillförlitlighet.

5.1. Metodval

Utifrån studiens syfte och frågeställningar, samt våra vetenskapsteoretiska perspektiv som applicerats på arbetet formulerade vi intervjufrågorna på ett lämpligt sätt. Kvale och Brinkmann (2009:41) belyser att reflektionerna över hur man ska genomföra och analysera intervjuer ska vägledas av vad man är intresserad av att få veta (dvs. frågeställningarna), dessutom spelar sättet att intervjua på roll för val av vetenskapligt perspektiv. Målet har varit att genom kvalitativa semistrukturerade forskningsintervjuer undersöka invandrarungdomars

(18-25 år) från en multietnisk och socialt stigmatiserad stadsdels (''förorten'') erfarenheter av rasism. Vi försöker förstå fenomenet (rasism) från den levda vardagsvärlden ur den intervjuades egna upplevelser och erfarenheter. Genom att ha vänt oss till och tagit kontakt med ungdomsverksamheter i förorten där invandrarungdomar befinner sig har vi bildat ett urval och därigenom skapat vårt material (Kvale & Brinkmann 2009:31).

Metodvalet har alltså blivit kvalitativa forskningsintervjuer, vilket innebär att vi hade intervjuer som utgångspunkt. Dessa har i sin tur varit av semistrukturerad karaktär, där samma frågor ställdes till alla respondenter och enskilt, därmed hade frågorna öppna svarsmöjligheter vilket gav respondenten möjligheten att fritt berätta om sina upplevelser. Detta medförde även att intervjuerna blev av låg struktur, där samtalet förblev mer interaktivt med flera frågeteman som har några övergripande frågor som man vidare kunde fördjupa sig i beroende på vad respondenten berättade. Dessutom kunde frågorna till viss del uppfattas på flera olika sätt beroende på vilka förkunskaper respondenten hade. Detta innebär att man kunde skapa en bra balans mellan struktur och flexibilitet. Med denna intervjumetod kan man förstå världen från respondenternas perspektiv och utveckla mening och producera kunskap ur deras erfarenheter vilket i vårt fall blev lämpligt i förhållande till vårt syfte som är att undersöka invandrarungdomar från förortens erfarenheter och hanterande av rasism.

Vi har alltså valt att använda oss av en forskningsintervju med semistrukturerad karaktär och låg struktur. Kvale och Brinkmann (2009) betonar att det kan vara av värde att då välja övergripande frågor som alla respondenter kan svara på utefter sina egna upplevelser, alltså ska frågorna i en semistrukturerad intervju vara formulerade så att de kan uppfattas på flera olika sätt med öppna svarsmöjligheter, vilket vi lade tonvikten på vid formuleringen av våra forskningsfrågor. Vidare menar Kvale och Brinkmann (2009) att syftet med dessa forskningsintervjuer är att varje respondent förblir i fokus, alltså är det viktigt att man har en intervju med en person i taget för att både fokusera på berättelsen, men även för att olikheten som framkommer i de olika intervjuerna anses vara en fördel för ett fortsatt arbete (Kvale & Brinkmann 2009).

Forskningsansatsen i studien är både induktiv och deduktiv. Induktiv innebär att man utifrån resultatet kan dra generella slutsatser och deduktiv innebär att man genom teorier och tidigare forskning förklarar problemområdet. Studien förblir därmed dels induktiv i den mån vi tagit resultat från vårt material och dragit generella slutsatser av dem, och vidare deduktiv eftersom materialet vi erhållit genom våra intervjuer har relaterats till tidigare forskning och teoretiska perspektiv (Patel & Davidson 2003: 23).

Kvale och Brinkmann (2009:19) beskriver hur den kvalitativa forskningsintervjun kan vara ett sätt för intervjuaren att skaffa sig grundligt provade kunskaper, genom att erhålla beskrivningar av intervjupersonernas livsvärld, för att därmed tolka innebörden av de beskrivna fenomenen och utveckla en bredare förståelse samt kunskap om dessa. Varför den semistrukturerade forskningsintervjun vidare är lämplig är för att det ger utrymme för respondenten att med egna ord beskriva upplevda känslor och erfarenheter utifrån varje frågeställning. Med denna metod kan man på ett givande sätt fördjupa sig i och vinkla in diskussionen och berättandet i olika dimensioner och nivåer, dessutom kan man fånga in personliga nyanser som oftast eftersöks i kvalitativ forskning. Bryman (1997) beskriver

kvalitativa forskningsmetoder som fördelaktiga då det finns en avsikt att känna av bakomliggande orsaker till en specifik respondents svar och även ta del av och förstå det som inte sägs, därmed finns ett fördelaktigt utrymme att gå in på individuella variationer i forskningen. Med denna metod är inte antalet informanter av avgörande betydelse, utan det är snarare forskarens förmåga att fånga upp unika upplevelser och variationer inom ramen för det man vill undersöka (Bryman 1997). För att tala med Kvale och Brinkmanns (2009:32) ord kan vi konstatera att: "intervjuforskning är ett hantverk som, om det utförs väl, kan bli en konst".

5.2. Avgränsning och Urval

I studien var vi intresserade av unga människor med invandrarbakgrund från en socialt stigmatiserad förort, därav valde vi att avgränsa oss till ungdomar i åldrarna 18-25 år. Anledningen till varför vi just valt denna målgrupp är eftersom att invandrarungdomar från förorten är en särskilt socialt utsatt grupp i samhället, och dessutom är ungdomarna vår kommande generation och framtid, vilka är viktiga att satsa på. Vi valde att inte intervjua yngre ungdomar (minimum 18år) dels på grund av tidsbristen att inhämta samtycke från föräldrarna att intervjua deras barn, men också för att vi hade en tanke om att de lite äldre ungdomarna kanske upplevt lite mer och kan dela med sig av sina erfarenheter på ett fruktbart och medvetet sätt. Vi valde inte heller mycket äldre ungdomar för att vi ville fokusera på målgruppen ungdomar och efter tjugofem-års åldern kan man inte längre anses som ungdom, utan istället som vuxen (Lalander & Johansson 2012). Utöver åldern var vi även intresserade av att utföra vår studie i en invandrartät förort, detta med bakgrund dels i våra egna erfarenheter av att vara invandrarungdomar från en förort, men också för den snedvridna bilden vi sett och ser i media, på nätet, i tidningar, på TV osv. om vad det innebär att vara invandrarungdom från en förort. Därav valdes en förort med många fördomar riktade mot sig. Detta blev i sin tur två ungdomsverksamheter från en invandrartät förort inom Västra Götalands län. Dock är vi medvetna om att rasism även kan riktas mot etniskt svenska, men i vår studie har vi valt att fokusera på invandrarungdomar från en socialt utsatt förort.

Vi valde att intervjua sju ungdomar som är aktiva i två ungdomsverksamheter, och detta för att vi ansåg att de kan ha en bredare bild av hur samhället fungerar eftersom de även har samarbeten med andra delar av staden. Ungdomarna från förortens ungdomsverksamheter ansåg vi främst vara lämpliga då de representerar en större grupp ungdomar i förorten, men också eftersom de har en medveten ställning mot den förekommande rasismen i deras eget och andra ungdomars liv. Detta urvalstillvägagångssätt kan enligt Bryman (2008:434) beskrivas som ett målinriktat urval, eftersom att vi som forskare valt att intervjua individer som vi tror besitter relevant erfarenhet och kunskap i förhållande till studiens syfte och frågeställningar.

Invandrarungdomarna i ungdomsverksamheterna har alltså definierat att rasism finns och utgör hinder i deras liv och i andras. De strävar efter att skapa en trygghet i staden, med bättre levnadsstandard och lika rättigheter och möjligheter för alla ungdomar från förorten. Vi har en tro på att man kan få ut lärorik kunskap från denna grupp, och valde därför att avgränsa oss till dessa i vår studie.

Till intervjuerna valdes ungdomar vars föräldrar är från andra delar av världen (främst från Afrika och Asien), men med en gemensam upplevelse av att växa upp i Sverige. Med andra ord var ungdomarna som vi valde att intervjua (och som själva valde att bli intervjuade) relevanta för vårt syfte, både för att de tillhörde den åldersgrupp vi sökte och har föräldrar som kommer från olika länder, men även för att de bodde i det område vårt fokus låg på att undersöka.

5.3. Datainsamling

Vi började med att skicka ut en förfrågan via mail till båda ordförandena, som fungerade som en *gatekeeper* i ungdomsverksamheterna, vilka vidare hämtade ett godkännande av några ungdomar (sju) som valde att kontakta oss för att delta i undersökningen och bli intervjuade. Vi valde att sända en förfrågan via mail och inte genom telefonkontakt för att ordföranden skulle få tid på sig att ställa vidare frågan till de andra deltagarna, vilka sedan kontaktade oss. Vi var medvetna om att ett mail kunde medföra en lång väntan till skillnad från ett telefonsamtal men detta var det mest relevanta sättet för att få godkännande av de andra deltagarna i verksamheten utan att peka ut dem.

I studien valde vi att använda oss utav semistrukturerade intervjuer och detta för att enligt Bryman (2011) inte vara bundna till en mall vilket gav respondenterna friheten att svara på frågorna på sitt sätt och oavbrutet. Vår intervjuguide (se bilaga 3) har arbetats fram utifrån studiens syfte. Vi har utgått från ett antal teman som vi ansåg vara relevanta, såsom etnisk bakgrund, rasism i vardagen, förortens verksamheter, samt hantering av rasism. Dessa teman formulerades med stöd från studiens teoretiska perspektiv och tidigare forskning inom fältet, vilka mer specifikt handlar om erfarenheter av vardagsrasism och hantering av densamma. Eftersom att studien behandlar invandrarungdomars erfarenheter av rasism i vardagen valdes begreppet vardagsrasism som ett överordnat tema i intervjuguiden (Kvale 2009:146ff). Begreppet vardagsrasism är väldigt omfattande, därför blev även konstruerandet av intervjuguiden väldigt öppen till sin karaktär. Men vi har ändå utifrån en tematisering valt olika kategorier av de erfarenheter som förmedlas, nämligen att bli bemött som "den Andre", Stereotypisering, samt hantering av rasism. Denna tematisering har gjorts utifrån studiens teoretiska anknytningsram, då bland annat postkoloniala teoretiker (Hall 1996; Kamali 2006; Loomba 2005; Said 1978) särskilt betonar framställningen av "den Andre" och stereotypisering som betydelsefulla i förståelsen av rasistiska erfarenheter. Tonvikten i intervjuens följdfrågor lades vid dessa tematiseringar.

Vidare har intervjuguiden formulerats på ett lättförståeligt sätt i syfte att undvika missförstånd och även för att hålla intervjun inom ramen för studiens syfte och frågeställningar. Den bestod av fyra öppna frågor och tre extra frågor och vi valde att ställa de öppna frågorna i början för att inte styra intervjun så mycket. Men i de fall där vi upplevde att det blev stopp i samtalet, eller att respondenten inte berörde vårt ämne, använde vi oss av våra extra frågor som var mer styrande och direkta, ja/ nej svar, med möjligheten att berätta lite mer om det var ett "Ja-svar" (Bryman 2011: 412ff). Det var en bekvämlighet att ha dessa extra frågor på papper, då det möjliggjorde ett fortsatt och flexibelt samtal i den mån vi var i behov av dess användande (vilket inte var ofta).

Vi valde att genomföra våra intervjuer på sju personer enskilt, muntligt och utan några anteckningar under intervjun utan vi spelade istället in allt på band för att hänga med och visa full respekt under hela intervjun. Intervjuerna varade mellan 30-45 minuter beroende på vad individen hade att berätta. Efter intervjuerna valde vi att transkribera texten, alltså skrev vi ner alla intervjuerna på datorn från talspråk till skriftspråk. Efter transkriberingen valde vi att skicka iväg materialet till varje respondent för ett godkännande av materialet för att sedan kunna använda det i vår studie (Kvale 1997:147ff).

5.4. Litteraturgenomgång

För att skapa en omfattande bild kring ämnet har vi sökt via databaserna Primo, Libris, NE, Google scholar samt ProQuest. De engelska sökorden som vi använde oss av för att hitta relevant internationell material till vår studie var bland annat; *racism, youth, social work, everyday racism*. Vi gjorde även sökningar på svensk forskning och de sökorden som vi använde oss av är rasism, invandrare, invandrarungdomar, ungdomar, rasism mot ungdomar, medias bild av förorten, medias bild av invandrarungdomar, mediernas rasism, socialt arbete, kulturrasism, rasifiering, etnifiering, vardagsrasism, unga i förorten. Utöver detta har sökningar gjorts på författare och böcker som skrivits om forskningsämnet och för att hitta relevant material till vår studie i böckerna har vi därefter kollat på innehållsförteckningen i böcker. Vi lånade böcker på Högskolan västs bibliotek, stadsbiblioteket i Göteborg och även från socialpedagogiska programmets kurslitteratur.

5.5. Analysmetod

Kvale och Brinkmann (2009: 230ff) skriver att man går den analytiska vägen genom att diskutera textens mening i tre olika tolkningssammanhang, vilka vi förhållit oss till och tagit oss an vårt material genom. Det första är *självförståelsen*, här försökte vi som uttolkare formulera en koncentrerad form av vad intervjupersonerna själva uppfattar som meningen i vad de säger, tolkningen här är mer begränsad till intervjupersonernas självförståelse, där vi som uttolkare ser ur intervjupersonens synvinkel. Det andra är *det sunda förnuftets kritiska förståelse*, här kommer tolkarnas (våra egna) upplevelser och uppfattningar av ämnets mening, fast inom sunda förnuftets förståelsekontext. Det tredje tolkningssammanhanget är *''teoretisk förståelse''*, här tillämpas en teoretisk ram för tolkningen, dvs via teorier försöker vi förstå ett uttalandes mening. Genom denna process skapade vi empirin, vilket blir vår tolkning av intervjupersoners berättelser. Det innebär alltså att resultatanalysen vinklas på olika sätt beroende på vem som tolkar och analyserar (Trost 2010: 148ff).

Vi har i denna studie valt att fläta ihop resultatet med analysen, detta i syfte att skapa en lättförståelig framställning av vårt material, där vi tydligt försöker förmedla relationen mellan vår studie, vårt material, våra valda teorier och tidigare forskning inom området. Vi valde dessutom enbart att redogöra för de mest väsentliga delarna i intervjuerna.

I denna studie har vi använt oss av en *tematisk analys* som analysmetod, vilken är en vanligt förekommande analysmetod inom kvalitativ forskning (Bryman 2011:528). Detta innebär att vi med stöd av våra frågeställningar har försökt hitta relevanta analyssystem i materialet i syfte att besvara våra frågeställningar. Våra tre centrala teman blev därmed: att bli bemött som

”den Andre”, stereotypisering samt strategier. Dessutom har vi inom dessa analyssystem spårat några kategorier som använts i underrubriker. I dessa underrubriker har vi därmed upptäckt särskilt tydliga koder, vilka tydliggörs inom dessa kategorier. Vi har valt att presentera det material vi skapade via intervjuerna genom citat, detta eftersom att vi på så sätt kan ge läsaren en detaljerad inblick i materialet, vilket också ger en möjlighet för läsaren att själv ta ställning och bilda en egen uppfattning och inte enbart begränsas av våra tolkningar, då dessa alltid är subjektiva (Kvale & Brinkmann 2009:299f). För att beskriva vems citat uttalandet gäller har vi kodat våra intervjupersoner genom att ange påhittade namn. Dessutom har vi ersatt områdets namn med ”förorten” i vissa citat. Vi har valt att göra på det sättet för att försöka förmedla en så levande bild som möjligt för läsaren, där denne även kan följa upp personernas berättelser och få större kännedom.

5.6. Etiska ställningstaganden

Under hela vår studietid har vi haft tankar kring begreppet etik och detta för att vi studerat ett känsligt ämne som kan väcka dåliga upplevelser hos invandrarungdomar och som kan bidra till att negativa känslor väcks till liv. Vi har varit väldigt noggranna med att i vår studie inte tydliggöra uppgifter som namn (använder fingerade namn), adress eller personnummer som kan bidra till en utpekning av en individ. Utöver detta har vi varit särskilt varsamma i hanteringen av vårt insamlade material för att ingen utomstående ska kunna ta del av de uppgifter som samlats in under intervjuerna.

Bryman (2011) tydliggör att samtyckekravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet är de etiska reglerna som gäller för svensk forskning. Med samtyckekravet menas att respondenterna själva avgör om de vill vara med i studien eller avstå och i vår studie valde vi att ställa förfrågan till verksamheternas ordförande som ställde frågan vidare till de individerna som sedan kontaktade oss frivilligt. Detta gjorde vi för att undvika att någon skulle känna någon press i att delta. Informationskravet går ut på att respondenterna delges de frågor som skall ställas under intervjun samt vad studien handlar om, och det valde vi att informera dem om efter deras första kontakt med oss, där vi också gav de möjligheten att välja om de vill delta eller avstå. Utöver detta menar Bryman (2011) att informationskravet innebär att respondenterna informeras om att deras deltagande är frivilligt och att de själva avgör vad de vill svara på och inte. Vi valde att informera respondenterna om informationskravet innan vi påbörjade våra intervjuer, och även vad syftet med vår studie är, samt att vi skulle använda och analysera deras intervjuvar i vår uppsats (Bryman 2011:132ff).

Med konfidentialitetskravet och nyttjandekravet menar Kvale och Brinkmann (2009) att respondenternas personuppgifter endast ska förvaras hos författarna samt att informationen som samlas in endast används för syftet med studien. Vi valde att i början av varje intervju berätta att man var anonym samt att deras svar endast ska användas i syftet med studien. Utöver detta berättade vi för de att det endast var vi som skulle ha tillgång till materialet, men också handledaren om det skulle behövas. Vi valde inte heller några gruppintervjuer för att förhindra att det skulle uppstå grupptryck ifall det var flera individer som berättade sina upplevelser samtidigt och alla individer hade kanske inte vågat svara på alla frågor. Vi ville inte heller riskera deltagarnas anonymitet då andra individer skulle ta del av varandras

upplevelser som de kanske förmedlade vidare till andra (Kvale & Brinkmann 2009:98ff).

För att utföra våra intervjuer riktigt med hänsyn till det etiska perspektivet valde vi att ställa frågan till alla respondenter om de gick med på att bli inspelade via mobiltelefon, något som alla godkände. Vi arbetade alltid efter att stärka respondenternas trygghet för att det skulle vara enklare för de att svara på våra frågor, därför valde vi att intervju de på deras hemmaplan, alltså den plats de väljer och känner sig bekanta med (Kvale & Brinkmann 2009:97f).

5.7. Styrkor och svagheter

I studien har vi använt oss av en kvalitativ metod och en utav svagheter med denna metod innebar för oss att antalet intervjuade förblev begränsade, vilket resulterade i att vi inte kunde ta del av en större andel ungdomar (jmf. Kvale & Brinkmann 2009). Dessutom kan vi nämna att användningen av endast intervju som metod i viss utsträckning kan vara en svaghet eftersom att man endast tar del av intervjupersonens egna berättande, vilket även den kan tolkas på olika sätt och återberättas annorlunda (Kvale & Brinkmann 2009).

Att studien vidare har varit teoridriven har både varit en styrka, då man via särskilda teorier analyserar invandrarungdomarnas erfarenheter, vilket leder till en djupgående förståelse av ett visst fenomen utifrån grundligt prövade kunskaper. Men detta kan till viss del också vara en svaghet eftersom att man på så sätt riskerar att bli allt för bunden till de särskilda teorier man applicerar på materialet, vilket också riskerar leda till att man kanske missar andra värdefulla bidrag och nyanser i ungdomarnas berättelser som också de kan vara kunskapsledande och bidra till en annan typ av förståelse av fenomenet.

Vi kan här även nämna att det har varit svårt att fånga vardagsrasismen som sker genom diffusa gester via intervjuerna, dock har vi lyckats spåra några. Det som blev framträdande i berättandet var mer konkreta erfarenheter. För att fånga mer diffusa gester hade kanske deltagande observationer och videoanalys kunnat användas. I nästkommande del diskuteras punkter som behandlats ovan fast utifrån studiens tillförlitlighet.

5.8. Studiens kvalitet

Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet är tre viktiga begrepp att använda sig utav i undersökningar. Vi kommer i följande del genom dessa begrepp diskutera sanningsvärdet i vår studies genomförande och resultat (Kvale & Brinkmann 2009:262f).

5.8.1. Validitet

Validitet handlar om i vilken utsträckning studien undersöker det den är avsedd att undersöka (Kvale & Brinkmann 2009: 264). Det innebär alltså förmågan att hålla undersökningen inom särskilt bestämda ramar utifrån syfte och frågeställningar för att enbart mäta det studien avser (Thurén 2000). För att undersökningen skulle uppnå validitet diskuterade vi redan från början väldigt detaljerat det vi var intresserade av att undersöka, och formulerade därigenom syfte och frågeställningar. För att ständigt hålla oss inom studiens ram konstruerade vi därefter vår intervjuguide, som skulle bidra till att förmedla en så tydlig bild som möjligt av

invandrarungdomarnas upplevelser och hanterande av rasism. I de fall där vi upplevde att intervjupersonen började tala om saker som inte föll inom vår ram, kunde vi genom våra förberedda frågor styra tillbaka intervjun. Det som inte var relevant i förhållande till undersökningens syfte gallrades bort vid sammanställningen. För att kortfattat kunna avgöra vår studies grad av validitet, bör våra resultat från intervjuerna kunna användas för att besvara våra frågeställningar.

5.8.2. Reliabilitet

Reliabilitet avser forskningsresultatets fasthetsgrad och tillförlitlighet, man ställs inför frågan om resultaten kan ha påverkats av genomförandets tidpunkt och plats. Det handlar om huruvida intervjupersonernas svar kan förändras om det är olika intervjuare som intervjuar och tolkar (Kvale & Brinkmann 2009:263). Eftersom att vi är medvetna om att förförståelsen kan påverka dels frågornas konstruerande, men också tolkningen av svaren, valde vi att så långt som möjligt formulera frågor som ger en trovärdig bild av deras verklighet. Dessa var av mer beskrivande art och följdes av följdfrågor, för att säkra att vi förstätt rätt. Vi har även undvikta ledande frågor. Vi valde att spela in våra intervjuer och på så sätt har vi lagrat informationen. För att försäkra oss om att vi uppfattat deras verklighetsberättelser så korrekt som möjligt valde vi att först enskilt tolka materialet och därefter diskuterade vi tillsammans det som sagts i intervjuerna. Intervjupersonerna fick själva välja plats för intervjun, vilket vi tror har bidragit till att intervjupersonerna kände sig tryggare (Patel & Davidsson 2003).

5.8.3. Generaliserbarhet

Generalisering handlar om att kunna dra generella slutsatser utifrån de resultat en undersökning visar. För att detta ska bli möjligt bör undersökningens urvalsgrupp vara representativ för målpopulationen i sin helhet, dvs våra intervjupersoners subjektiva utsagor (empirin) ska kunna lyftas till en nivå där den kan generaliseras och omfatta en större grupp invandrarungdomar i Sverige.

I vår studie har vi valt att undersöka invandrarungdomars i en invandrartät förorts upplevelser och hanterande av rasism. För att undersöka eventuell förekomst av rasism valde vi att intervjua sju invandrarungdomar från två aktiva ungdomsverksamheter i förorten(representerar förortens ungdomar). Vårt resultat baseras således enbart på sju invandrarungdomar och frågan blir då om man kan generalisera genom att påstå att resultatet är representativt för alla invandrarungdomar. Eftersom att det inte är enstaka privatpersoner vi intervjuar, utan istället invandrarungdomar från två ungdomsverksamheter som företräder de resterande ungdomarna i stadsdelen stärks generaliserbarheten. Vill man få ett tydligt generaliserbart resultat för hela Sverige krävs ett mer omfattande undersökningsmaterial som till exempel fler invandrarungdomar, även från flera olika städer och områden, samt större djupintervjuer. I vår studie kan vi dock se en utveckling som pekar i en viss riktigt och som tillsammans med vårt "tidigare forskningsfält" kan öka generaliserbarheten (Kvale 1997:209f). Vårt mål med studien har däremot inte varit att uppnå ett generaliserbart resultat, utan vi har snarare eftersträvat ett resultat som kan leda till ny och utvidgad kunskap samt förståelse.

6. Disposition

Under vår bearbetning av materialet har ett antal teman utkristalliserats. Vi har valt att strukturera resultatet utefter dessa teman, snarare än att kronologiskt analysera intervju efter intervju. Vi har strukturerat upp vår resultatanalys efter tre huvudrubriker: *Att bli bemött som "den Andre"*, där vi analyserar invandrarungdomarnas erfarenheter av att bli bemötta utifrån att vara annorlunda, *Stereotypisering*, där vi fördjupar oss i inlärd fördomar och föreställningar som gestaltas i invandrarungdomarna från förortens erfarenheter, och sist har vi rubriken *Strategier*, där diskuterar vi hur ungdomarna hanterar rasismens olika uttryck, dess stereotyper och att bli bemötta som den andre. Den allra sista delen består av en slutdiskussion, där vi diskuterar studiens resultat och ger förslag på fortsatt forskning inom ämnet.

7. Resultat och analys

I den här delen ska vi lyfta upp och analysera våra intervjupersoners erfarenheter. Dessa är: Maria, 20-årig tjej med afrikanskt ursprung. Sam, 19 år, med bakgrund från mellanöstern. Lina, 19-årig tjej med ursprung från mellanöstern. Leila, 22 år, från norra Afrika. Hanna, 23 år, Afrikanskt ursprung. Mike, 18 år från Balkan och Jan, 22-årig asiatisk kille.

7.1. Att bli bemött som "den Andre"

Ett återkommande tema i våra intervjupersoners berättelser är hur deras "invandrarskap" ständigt ställs emot "svenskheten", där det vita västerländska förblir överordnat "de Andra". Invandrarungdomarna som intervjuats har erfarit detta genom en uppsättning idéer, attityder, uttalanden och konkreta handlingar som riktats emot dem. Gemensamt för dessa upplevelser var användningen av deras fenotypiska drag, etniska ursprung, kultur eller religion för att dela in dem i olika grupper, och särskilja mellan "Vi" och "De", där den "Andra" gruppen antogs vara väsentligt annorlunda och sämre än gruppen "Vi". Invandrarungdomarna som intervjuats har upplevt rasistiska handlingar både av äldre personer men också av yngre, både i förorten men främst utanför, både inom allmänna sfärer men också i privata. Upplevelserna är av varierande slag och faller inte under någon särskild tid. Det kunde lika väl handla om direkta som indirekt erfarenheter. Det gemensamma för deras erfarenheter är att de upplevs som kränkande. Vi fördjupar oss i dessa nedan.

7.1.1. Raslärans kvarlevor: tvångsseparering – slaven – apan

Vi har fått ta del av rasistiska upplevelser som ungdomarna varit med om och som kan kopplas till det historiska arvet av rasism. Samtliga ungdomar med afrikansk bakgrund i vår studie har varit med om oroväckande upplevelser. Utifrån de få vi har intervjuat kan vi ändå se en tydlig koppling till raslärans ödesdigra historia och rangordning, där "vita" erövrar toppen och svarta tilldelas botten. Det som var utmärkande för de intervjuade afrikanska ungdomars erfarenheter innefattade integritetskränkningar (där vidröring utan tillåtelse var framträdande i flera situationer), och ett nedsättande språkbruk som ständigt riktades mot dem och handlade om deras fenotypiska drag och underutveckling. Maria och Hanna är några utav

invandrarungdomarna som har bemötts av personer som själva definierar sig som rasistiska. Exempelvis kan vi nämna Maria som under intervjun berättar om när hon satt med sin mamma längst fram i bussen och då en etniskt svensk man kom fram till dem och sa:

”gå och sätt er längst bak, ni har inga rättigheter och ska sitta längst bak för att ni är negrer, ni har fel färg och SVARTA SKA SITTA LÄNGST BAK! (högre ton)”

Maria som i likhet med Hannas berättelse är några typiska berättelser som lika väl kunnat inträffa på 50- talet. Deras berättelser får oss direkt att tänka på Rosa Parks i USA, lagen som föreskrev att svarta skulle lämna sin sittplats på bussen för vita, alltså då svarta människor blev trakasserade när de satte sig på bussen. Maria och Hannas berättelser för även tankarna tillbaka till apartheid, den tid då det var fullt lagligt att kränka människor som inte var vita, och hela system som byggdes upp genom en särskiljning mellan vita och svarta, där svarta hänvisades till särskilda platser och hade egna områden. Den tid där det var viktigt att den ”vita rasen” skulle hållas så långt ifrån den ”svarta rasen” som möjligt i syfte att bevara den vita rasen ren, detta hänger samman med Loombas (2005:122ff) beskrivning och vi kan se hur den även gör sig gällande idag. Denna tanke grundas på historiska föreställningar som präglas av de koloniala värderingarna om att svarta i motsats till vita utmärks av primitivism, där föreställningar om en allmängiltig afrikansk kultur med människor som är ociviliserade, naturnära, djuriska, omedvetna, oansvariga, barnsliga osv skapas och reproduceras (Mc Eachrane & Faye 2001:96ff). Vi kan som exempel nämna Voltaire som var en bland flera som beskrev svarta som ”djur”, och sammankopplade det med hur de såg ut; hade platta näsor, stora läppar, runda ögon, olikformade öron och ull på huvuden (Beaufils & Ferro 2005:748). Jean Jacques Rousseau beskrev svarta som ”vilda”, och Restif de la Bretonne menade att svarta stod nära djuren och hade en djurisk medfödd förmåga (2005:747ff). Dessa är några exempel på tänkare som liknade den svarta människan med djur och som vi tydligt kunnat spåra i de ”svarta” invandrarungdomarnas intervju berättelser. Vi kan alltså än idag se hur många av dessa bilder fortfarande lever vidare och finns inrotade i den mänskliga konstruktionen. Det exemplet som vi nämnt ovan utgör en upplevelse som Maria har från en utåtvänd rasistisk handling. Men Maria har även erfarenheter av vad hon kallar för ”snälla rasister”, hon berättar om en dag då hon var med sin svenska kompis och då en etisk svensk man kom fram till de, tog Maria på sin axel och sa:

”Det är så fint att se svarta och vita tillsammans, det är inte ofta man ser svarta och vita med varandra. Jag är rasist, jag gillar inte mörkhyade människor, men det är ändå trevligt att se att vita och svarta går med varandra. Jag tycker inte att en kille och tjej borde göra det för att man inte ska ha barn som har två olika ursprung, men att vara VÄN det är fint! (hög, bestämd ton).”

Att personer ger sig rätten att röra vid och klappa på axeln kan förstås som en form av maktutövning som reducerar ”de Andre” till ett passivt objekt, som inte har rätt att bestämma över sig själv eller också säga ifrån. Denna fysiska beröring våra intervju personer utsätts för är inte socialt accepterad när det gäller övriga personer, då deras rätt till självbestämmande och integritet inskränks, och istället förmedlas en bild av det goda ”västerländska” vars uppdrag är att komma och uppfostra, eller också rädda det passiva objektet från att göra fel (se tex. Easterly 2008:35). Detta kan förstås genom bilden av den civiliserade vite mannen och

den "börda" han anses ha för att förbättra, modernisera och utveckla "de Andra" (Easterley 2008:32). Detta var återkommande för flera intervjupersoner. Till exempel berättar Hanna om den etnisk svenska mannen som råkade gå i henne då hon böjde sig ner för att ta upp sitt kort från golvet på stan. Fastän hon bad om ursäkt skällde mannen på henne genom att säga "jävla negerhelvete dra tillbaka till ditt hemland". Hon kollade förvånat på honom och fortsatte gå mot bankomaten, men mannen nöjde sig inte med det, utan han gick efter henne och sa:

"Du ser ut som en apa, du har ap-näsa och ap-mun, jävla apa. Sådana som er förtjänar bara att vara slavar, ni ska städa, du kan få städa min toalett gratis för det är vad du är värd... Han gick efter mig i hela stan, jag visste inte vad jag skulle göra, jag kände mig så obekvämt så jag åkte hem istället."

Denna typ av erfarenheter kopplade till att kallas för "Apa" får oss att tänka på hur man gjordes till ickemänniska genom karikatyr målningar, där man med några enkla drag avbildade olika "svarta typer". Vi kan utifrån Maria och Hannas berättelser få en bild av hur raslärans historia än idag drabbar vissa grupper mer än andra. Afrikanerna ansågs inte mycket bättre än djur och fick därför även arbeta som djur, och vara slavar, detta kan vi koppla till den vita mannen som förklarar att Hanna kan städa hans toalett gratis eftersom att "det är vad hon är värd". Tanken bakom ett sådant uttalande har alltså sin grund i en historisk kontext, där en föreställning om att vita är överlägsna svarta aktualiseras. Vi kan se hur "de Andra" svarta ungdomarna konstitueras med utgångspunkt i en grundläggande distinktion mellan de civiliserade "svenskarna"/européerna, vilka är bärare av en universalhistorisk utvecklingsprocess, medan "de Andra" ses som stående utanför denna process (Mc Eachrane & Faye 2001:29). Flera av invandrarungdomarna har angripits och givits varierande värde på grund av deras hudfärg, därmed har de även tilldelats olika positioner i förhållande till majoritetsbefolkningen.

I Hannas berättelse kan vi se hur handlingsutrymmet begränsas, den obekvämheter som Hanna upplever delas även av de andra intervjupersoner, då de ständigt upplever sig negativt annorlunda på grund av olika typer av nedvärderande behandlingar, där de tvingas brottas med arvet som utgörs av föreställningar om "Svarthet" och "invandrarskap".

Sammanfattningsvis har vi kommit fram till att rasismen dels kommer till uttryck genom att invandrarungdomarna främst bemöts som "den Andre" utifrån raslärans historia och dessa kom till uttryck i form av negativa uttalanden och skällsord riktade mot deras fenotypiska drag, primitivitet och underutveckling samt kvarlevda värderingar om att svarta individer är slavar, apor och djurlika/nära. Detta tyder på att rasläran än idag lever vidare och fortsätter att reproduceras.

7.1.2. Att göras till främling – Gör om hela dig om du ska leva här

Ett annat tema som varit framträdande var invandrarungdomarnas återkommande erfarenheter av att göras till främlingar, detta genom upplevelser som bidrar till att de blir medvetna om att de är annorlunda på ett negativt sätt. Erfarenheterna av rasism upplevdes främst vid interaktionen med majoritetsbefolkningen, vilket för det mesta ägde rum utanför den egna förorten. Då aktualiserades "invandrarskapet" genom ett utpekande av ungdomarnas utseende, klädsel, tradition eller religion, men också genom olika fysiska

integritetskränkningar och genom en användning av rasistiska skällsord. Dessa kunde förekomma på olika offentliga och sociala platser, såsom i skolan, på gatan, bussen eller också på arbetsplatsen. Det som utmärker det offentliga rummet och som nämns i 1 kap. 2 § i Ordningslagen, är att det är tillgängligt för alla och att inträdet är en rättighet som alla besitter oavsett ursprung. Men denna "inträdesrättighet" har de flesta invandrarungdomarna upplevt blivit hotad i flera sammanhang genom olika informella handlingar som framkommit i intervjuberättelserna och som utövas och används för att stigmatisera, utesluta och ifrågasätta invandrarungdomarna deras rätt att vistas på offentliga områden såväl direkt som indirekt. Flera av ungdomarna stoppas (särskilt tjejer) för att de inte anpassar sig till det svenska samhällets normer. Vi kan till exempel nämna Linas berättelse om när hon åkte utanför förorten för att träffa sin vän och då hon blev stoppad av en etnisk svensk man som sa till henne:

"DU, vi bor i Sverige, ta av dig sjalen, kjolen. Det är inte fint att gå runt så, det är absolut inte okej. Ta av dig DEN (och pekar på sjalen), ni bor i Sverige, här är det kristet! Man ska inte gå runt så, här i Sverige har vi inte dukar på huvudet, dem ska finnas på bord!"

Ungdomarnas bemöttes alltjämt med ett budskap som ekade "De" är inte som "Vi". Edward Said diskuterar i sin bok *Orientalism* hur bilden av Orienten formades i Europeisk vetenskap och kultur från 1700-talet tills idag. Han menar att det uppstod en särskild disciplin eller diskurs där Orienten framställdes som primitiv, sensuell, våldsam och barbarisk som en kontrast bild som fick Europa att framstå som civiliserat, fredligt och förnuftigt. På så sätt skapades en diskurs med västerländsk dominant med tillhörande regelverk som klassificerar kulturer och sorterar människor enligt påstått allmänna kriterier (Jonsson 2005:165). Detta kan vi bland annat relatera till Linas ovannämnda berättelse, då hon blivit nedvärderad av den härskande normen. Lina som i likhet med samtliga intervjupersonerna i vår studie har upplevt att omvärlden varaktigt sätter värde på olika traditioner, där den "svenska" ses som den enda rätta och sanna i kontrast till de Andras. Professorn Edward Said påpekar att tendensen att allmänliggöra vissa västerländska värden oupplösligt är förbunden med en tendens att nedvärdera och diskriminera andra kulturtraditioner, vilket blir tydligt i ovanstående citat (Jonsson 2005:167). På liknande sätt menar Jonsson (2005:167) att det i grunden handlar om en ideologi där universalismen förvandlas till den västerländska civilisationens adelsmärke, vilket han vidare kallar eurocentrism. Med detta förespråkas de västliga makternas övertygelse om sin kulturella och kunskapsmässiga överlägsenhet om att sanningen ligger på deras sida. För att sedan nå målet som är att sprida kunskapen, kristendomen, demokratin, friheten och civilisationen till det underlägsna folket använder man sig i sin tur oftast av våld (Jonsson 2005:167f). Detta blir tydligt i samtliga invandrarungdomarnas erfarenheter av att bemötas som främlingar.

Gemensamt för våra intervjupersoner var även känslan av att ständigt (oftast utanför förorten) bli påmind om en annorlundahet på grund av sitt "invandrarskap", såväl direkt som indirekt. Att uppleva en känsla av att inte vara önskvärd och inte passa in var något som skuggade invandrarungdomarnas vardagsupplevelser. Liksom det Sernhede (2007) och Andersson (2003) belyser, visar det sig även i vår studie att ungdomarna från förorten identifierar sig med ett "invandrarskap". Men denna identifiering av invandrarskap blev snarare ett resultat av att ungdomarna inte fick möjligheten att känna sig som "svenskar" på grund av att de fick

erfara negativ särbehandling på grund av deras utseendemässiga skillnader i relation till majoritetssamhället. På så sätt blir även identifieringen med "invandrarskapet" och den utsatta rollen en påtvingad identitet. Detta påminner om det som Eriksson, Baaz och Thörn (2011:34) skriver om, en identifikation med en yttre, imaginär bild av sig självt, som skapas genom de föreställningar och bilder man identifierar sig med, och även genom den språkliga ordningen som sätter namn och begrepp på dessa föreställningar. Vi kan till exempel nämna ett tillfälle där Leila berättar om hur hennes hudfärg står i vägen, och blir orsaken till ett hat som öppet påpekas:

"En pojke kom fram till mig när jag var på jobbet och sa: fröken jag gillar inte dig för att du är brun."

Ovanstående citat är uttryck för en externaliserad rasism, den sker öppet, i ansiktet. Till skillnad från dessa uttryck berättar Maria om hur det påverkar henne på det intima planet, där blickarna även kan upplevas kränkande och rasistiska. Hon berättar under intervjun:

"...det sker genom Blickarna. Varje gång jag till exempel ska till stan med min vän ska alla alltid titta, bara för att hon är motsatsen till mig, hon är blond, vit och har blåa ögon. Bara för att jag är helt annorlunda än henne så brukar människor stirra, bara för att det inte är vanligt... Jag överdriver inte, jag lovar deras blickar avslöjar allt. De kollar på ett konstigt sätt..."

Vi kan tydligt se hur Maria ständigt konstaterar att hon är annorlunda. Hon skapar alltså själv en skillnad som hon har internaliserat. Att Maria uttrycker sig på detta sätt kan förstås genom vetenskapssociologerna Berger och Luckmanns "verklighetsskapandeprocess" (se 4.1.) som betonar kommande generationers internalisering av redan kartlagda normer och värderingar, vilka automatiskt tillägnas i uppväxten. Eftersom att människan blir en produkt av strukturer, tyder detta på att det förekommer rasistiska strukturer i det svenska samhället (Berger & Luckmann 2008).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att "Att göras till främling" och bli utpekad som negativt annorlunda inte enbart kommer till uttryck genom att bemötas med "konstiga" blickar, rasistiska kommentarer och skällsord av personer på grund av sitt utseende, härkomst ("rastillhörighet"), kultur, religion och tradition. Utan även genom integritetskränkningar, en tilldelad invandrarskapsidentitet samt genom en internalisering av rasistiska värderingar. Dessa var några uttryck av att göras till främling, med det sträckte sig även långt över detta. Det handlade även om att erfara grova rasistiska våldshandlingar, och också uppleva orättvisor och olika behandling i kontakt med myndigheter. Dessa har vi valt att lägga i två egna underkategorier.

7.1.2.1. Att göras till främling från professionella

Några intervjupersoner upplevde att de behandlades sämre än andra på grund av utseendemässiga egenskaper även i kontakt med statliga myndigheter. Detta har skett genom en särbehandling där flera av invandrarungdomarna missgynnats och begränsats. Flera av de intervjuade ungdomarna har upplevt att "vita" personer oftast ges företräde framför dem. Ett exempel på detta kan utläsas då Jan berättar:

”jag och min svenska kompis sökte samma jobb och vi har gått samma utbildningar, har samma erfarenheter, hon fick jobb där men inte jag... Han heter Svensson i efternamn det gör inte jag”

Personer som gör en sådan typ av särskiljning som vi kan utläsa ur Jans berättelse skulle enligt kulturfilosofen Kwame Anthony Appiah kallas för inåtvända rasister. Detta innebär att personen utgår från det faktum att bara för att han tillhör samma ras som en annan person är en tillräcklig orsak till att föredra denne framför någon annan (Eriksson, Baaz & Thörn 2011:165). Denna typ av rasism var varaktigt återkommande i våra intervjupersoners erfarenheter.

I likhet med Jan som upplever att han har begränsade möjligheter på arbetsmarknaden, upplevs även detta av andra invandrarungdomar, där de fördöms och tilldelas begränsade möjligheter i samhället på grund av föreställningar om ”den Andre”. I ungdomarnas vardagliga upplevelser förekom många inslag av kränkningar inom skolans ram, förutom i relation till de andra eleverna handlade det även om lärares medverkande i den kränkande behandlingen. Ett exempel på detta är när Mike gjorde ett prov på gymnasiet och fick alla rätt men ändå fick underkänt för att läraren misstänkte att han hade fuskat. Han berättar under intervjun vad som hände efter detta:

” efter några veckor fick jag göra om provet ensam i ett klassrum med två lärare och fick även då alla rätt. Asså jag gillade skolan men gång på gång fick de mig att hata den, och efter ett tag jag började hata allt som hade med skolan att göra.”

Vi kan utifrån Mike och även andra ungdomar utläsa hur rasismen från professionella upplevs genom att de värdesätter, bedömer och därigenom begränsar och utesluter individer utifrån fördomar och förväntningar riktade mot dem. Det i sin tur får en avgörande roll för vilka möjligheter som tilldelas invandrarungdomarna på arbetsmarknaden och i skolan, som även har visat sig påverka ungdomarnas framtidsutsikter negativt.

Det gemensamma i Jan, Mike och de resterade intervjupersonernas erfarenheter är att det sker i en situation där en professionell är ansvarig för den negativa särbehandlingen, vilket enligt Westin (1999: 74) kan relateras till den institutionaliserade rasismen. Det handlar oftast om att institutioners normala handlingar exkluderar vissa grupper från adekvat service, eller också rentav trakasserar dem. Man behandlar alltså olika grupper av människor på olika sätt. Det i sin tur verkar tyda på att bland annat Mike tappat skolmotivationen.

7.1.2.2. Att göras till främling genom våldshandlingar

Vi vill inleda denna rubrik med Sams berättelse om kvällen då han blev bemött av några etnisk svenska män med en hund:

” De skrek jävla invandrarjävel, åk hem, vi kommer döda er alla, samtidigt som de gick mot mig...Sen släppte de hunden på mig. Hunden bet mig överallt på kroppen och jag blev tvungen att åka in till sjukhuset. Polisen kom och sa till mig att mannen var full och att det inte var menat och att de inte kan göra något åt det eftersom att han var berusad”

I likhet med Sams berättelse har även Hanna, Mike och Jan erfart attacker, hot och misshandel med rasistiska motiv. Invandrarungdomarna bemöttes alltså ibland med våldsamt

hat. Dessa var av slumpmässig art, det kunde hända helt plötsligt att ungdomarna råkade befinna sig på någon plats där det fanns gäng med extrema åsikter, främst under sena kvällar och i områden som de inte var bekanta med.

7.2. Att bli stereotypiserad

Som vi beskrivit tidigare så är stereotypisering inlärd föreställningar som upprätthålls genom erfarenheter och sociala gemenskaper. Stereotypisering handlar oftast om att iakttå några få negativa erkända, lättförstådliga och enkla egenskaper hos individer. Westin talar om de negativt laddade och nedvärderande stereotypa bilderna som bidrar till att förstärka de fördomar som finns i samhället, vilket kan leda till att vissa grupper underordnas eller särbehandlas. Stereotypisering görs relevant utifrån hur föreställda bilder bidrar till att invandrarungdomar känner sig kränkta i samhället, något vi fördjupar oss i nedan (Mattson 2010:41; Westin 1999:70).

7.2.1. Schablonbilder och symboler

Alla invandrarungdomar i vår studie berättade under intervjuerna att de upplever sig bli kränkta på grund av sitt utseende, alltså att omvärlden bedömer dem utifrån hur de ser ut. Invandrarungdomarna bär med sig schabloniserade attribut i form av symboler där de många gånger blivit kränkta för att andra individer anser att de har "fel hudfärg", eller för att en kille bär på skägg och anses då som "terrorist" eller också för att en tjej bär på sja och anses som "självmordsbombare". Attributen bär med sig schabloner och när någon iklar sig dem tar de över och förklarar individen, det blir alltså det ända som räknas. Deras kroppar laddas alltjämt utifrån andras sätt att se dem på. Vi kan till exempel nämna Hanna som berättar om en dag efter skolan då hon verkligen kände sig kränkt:

"Jag går av bussen och möts jag av en kille som försöker tränga sig in på bussen samtidigt. Han kollar på mig och skriker högt att jag ska flytta på mig och att jag är lika svart som en apa och ser ut som en apa, har ap-läppar och ap-näsa."

En annan skildring som Sam berättar om är det skägget han bär på och som han anser är normalt för alla killar. Han menar att alla killar oavsett etnicitet brukar ha skägg men att han oftast blir kränkt endast för att han är invandrare, han berättar:

"Jag satt på bussen en gång och sätet bredvid mig var ledigt. Det gick på två lite äldre damer och då sa den enda till den andra att sätta sig bredvid mig. Men hon vägrade och sa att hon inte ville sitta bredvid en liten terrorist. Asså jag fattar inte varför jag alltid ska få höra kommentarer om att jag är terrorist bara för att jag är invandrare och vill bära på skägg"

Lina berättar också om en händelse som uppstod när hon väntade på sin vän på torget och som förvånade henne extremt mycket. Hon berättar under intervjun att hon aldrig upplevt kränkningar på grund av sin tro tidigare, men den här gången hände det:

"En kille på 15- års ålder gick förbi mig, han skrattade och skrek Allahu akbar (som betyder den allsmåktige, på arabiska) och då sa han ska du bomba mig nu för att du har slöja på dig?"

De överstående upplevelserna är ett fåtal av allt som invandrarungdomarna berättade och vi valde att använda oss av dessa citat just för att de flesta invandrarungdomarna i vår studie upplever dessa kränkningar. Vi kunde se ett mönster där våra intervjupersoner upplevde sig begränsade utifrån vad de förutsätts att vara, alltså att alla schablonbilder uppstår i mötet med den andre och på grund av den andres uppfattningar om hur man bör vara. Dessa föreställningar bidrar alltså till ett osynliggörande av individens egentliga jag, vilket även påverkar hur de tros handla.

De flesta muslimska invandrarungdomarna i vår studie berättar om hur de många gånger upplevt kränkningar av andra individer samt i media på grund av sin tro, skägget och sjalen. I Statens offentliga utredningar betonas hur attacken mot World Trade Center i New York 2001 väckt många tankar om muslimer och islam i media och bland individer i samhället. Islam och muslimer har sedan händelsen uppmärksammats i samband med terrorism och krig. Muslimer relateras även till våld, brott och våldsamheter (SOU 2005:56:133ff). Sättet som medierna producerar saker och ting på blir självklara sanningar om minoriteter. Med andra ord kan vi fastställa att medier bidrar till individers schablonbilder, som vidare bidrar till rasistiska fördomar och handlingar. Dessa utmålade bilder hade i sin tur en central roll i invandrarungdomarnas upplevelser av att bli fördömda på grund av bland annat skägget och sjalen, vilket tydligt kan utläsas från ovanstående citat.

7.2.2. Stereotypen invandrarungdom från förorten

Som vi beskrivit tidigare har vi valt att intervjua invandrarungdomar från förorten, samtliga berättar under intervjuerna hur de ständigt blir dömda när de påpekar att de bor i förorten. Platsen förblev avgörande för hur invandrarungdomarna förstås och beskrivs. Både tjejer och killar ger uttryck för att bli dömda utifrån bland annat schablonen ”gangsters” eller ”kriminella” när de berättar att de bor i förorten, detta är något som de upplever kränkande eftersom de anser att individer i samhället på så sätt drar alla invandrarungdomar från förorten över en kam. Mike berättar under intervjun om första dagen på gymnasiet när han skulle presentera sig inför hela klassen:

”Jag började med att presentera mig, alltså vad jag heter och så och så fort jag nämnde [förorten] får jag höra hur en kille skriker att alla ska akta sig från mig för att jag är en kriminell som bor i [förorten].”

Leila berättar också om hur andra individer försöker undvika att prata med henne när hon berättar att hon bor i förorten:

”Det finns ingen specifik händelse men så fort jag nämner för människor att jag bor i förorten får jag höra att jag är gangster, kriminell, farlig och så. De försöker också avsluta samtalet så fort så möjligt för att gå därifrån och träffar de på mig igen så undviker de mig.”

Under våra intervjuer dök ett flertal upplevelser av rasism upp på grund av förorten och detta troligtvis eftersom alla intervjupersoner bor i förorten. Både tjejer och killar hade känt sig kränka på grund av sin bostättning i förorten, men inte bara av individer i samhället utan även av medierna. Bilden av förorten i början av 1960- talet var endast sammankopplade med utanförskap i förhållande till arbetsklassen, men efter några år började även etnicitet sammankopplas med förorten (SOU 2005:56:149). Medierna har genom de negativa bilderna

av förorten bidragit till en etisk dimension och detta eftersom förorten är befolkad med individer från hela världen (Eriksson, Molina & Ristilammi 2002). Eriksson, Molina och Ristilammi (2002) menar att tv-program om förorter är stereotypifierade eftersom de framställer det som förväntas finnas enligt fantasin om förorten. Det som oftast visas är de stereotypa bilderna av sociala problem, misär, invandrargång, pundare, rysk maffia samt nynazister. Vidare menar de att medierna bidrar till att förstärka och dramatisera bilden av förorten genom att endast visa höghus, områden med graffitti samt framställa förorten som den andra (2002). Invandrarungdomarna i vår studie berättar att de många gånger inte känner igen sig i det som framställs av medierna och att detta i sin tur bidrar till att de känner sig kränkta och hopplösa eftersom de har svårt för att kunna förändra de tankar och fördomar som finns gentemot dem.

Innehållet i mediernas rapportering sker i ett grundläggande ”vi och de”- tänkande, alltså att svenskar och invandrare är varandras motsatser. Genom att ständigt beskriva invandrare som avvikande och annorlunda bidrar man till att framställa svensken normal och eftersträvansvärt (Brune 2004). I likhet Åsa Andersson (2003) som menar att ungdomarna oftast gav ett uttryck för att befinna sig mellan två olika kulturer så framstår det även av våra intervjupersoner att det tycks finnas ”ett antingen-eller-tänkande”, där ungdomarna antingen anses vara invandrare eller svenskar. Det finns alltså ingen mittemellan position, trots att samtliga invandrarungdomar är födda i Sverige och har ett svensk medborgarskap anses de aldrig vara ”svenskar” och kan därför heller inte identifiera sig med detta. Den tydligaste konsekvensen som schablonbilderna fört med sig är ett misstänkliggörande, som stämmer överens med att invandrarungdomarna blir betraktade som kriminella, terrorister och gangsters.

7.2.3. Misstänkliggörande

De flesta invandrarungdomarna som vi intervjuat anser att ett av de största problemen i deras vardag är att de ständigt misstänkliggörs och oftast uppfattas utifrån stereotyper. Under våra intervjuer dök denna upplevelse upp på olika sätt, men alla var enade om att de upplevde det som en klar kränkning. Alla invandrarkillar i vår studie upplevde sig kränkta på grund av att de oftast misstänkliggjordes. Till exempel kan vi nämna Jan som berättar om när han tillsammans med sin kompis gick in till en dyr affär för att köpa en jacka:

”Vi hade knappt varit där inne i en minut innan vakterna var på plats ... Varje gång vi gick fram till en jacka för att testa den var vakterna och de anställda runt omkring oss... Jag gick fram till den anställda och sa att det var riktigt onödigt att hämta vakterna för jag är verkligen här för att köpa jackan och inte tjuva den.”

Ett annat exempel är Sam som berättar att han oftast misstänkliggörs. Han berättar att det inte längre spelar någon roll om han stoppas eller inte eftersom det händer honom så ofta. Men han glömmer aldrig första gången han blev stoppad när han skulle ut från en butik:

”Jag möttes av två ordningsvakter som stoppade mig och bad att få kolla igenom min träningsväska.... När de inte hittade något i min väska började de kolla igenom mina fickor som de heller inte hittade något i och när de var klara med sitt letande bad de inte ens om ursäkt utan de gick bara sin väg.”

Invandrarungdomarna berättar hur de ständigt misstänkliggörs av andra individer i samhället

på det offentliga rummet, butiker, trapphus, gatan etc. Att misstänkliggöras i butiker eller känslan av att individer i samhället ständigt undviker att sitta bredvid en på bussen (också på grund av olika misstänkliggöranden) är endast några få exempel av vad invandrarungdomarna upplever. Brune (2004) och Eriksson, Molina och Ristilammi (2002) menar att detta kan förstås utifrån att invandrare och förorter dagligen stereotypifieras i medier och i andra sammanhang. Mot framställningen av de stereotypa identiteterna skapas en stereotyp bild av invandraren, vilken i sin tur bidrar till att vissa invandrarungdomar upplever en gemensam känsla av att vara marginaliserade. Vissa går samman och utför motstånd, medan andra ungdomar riskerar att endast iklä sig mediernas negativa identiteter och helt enkelt ge upp (Brune 2004; Eriksson, Molina & Ristilammi 2002).

Senkel och Wiksel (2003) menar att det finns många stereotypa bilder på att muslimer bland annat stödjer terrorism, behandlar kvinnor illa, överdriver med sin religion samt att de motarbetar demokrati. Vidare menar Senkel och Wiksel (2003) att dessa stereotypa bilder oftast används av euroskeptiska extremistpartier för att utmärka att de inte vill ha några muslimer i Europa. Förutom att intervjupersonerna i vår studie upplever kränkningar på grund av sin etnicitet och bosättning uppstår ytligare en aspekt som är på grund av sin tro, vilken kan bidra till ännu större upplevelser av rasism menar Senkel och Wiksel (2003:41).

Sernhede (2004) menar att mediernas framställning av livsvillkoren i de ”europeiska getton” har bidragit till att skapa en osäkerhet och rädsla både i och utanför dessa områden. De stereotypa förställningarna som uppstår på grund av mediernas framställning av kriminalitet, ras-, religion och kulturmotsättningarna i dessa områden har även bidragit till ett utanförskap. Vilket kan vara en förklaring till varför individer utanför dessa områden har fördomar och ständigt misstänkliggör invandrarungdomarna i vår studie. Vidare menar Sernhede (2004) att det blivit ännu tydligare att en ung invandrarman som bor i ett ”utsatt” område anses vara farlig, alltså att alla unga invandrare som befinner sig på offentliga platser anses tillhöra ”gatugång”, vilket i sin tur bidrar till att andra individer i samhället betraktar de som kriminella och som framgår av våra intervjupersoner (Mathiasson 2004:156ff).

7.3. Att hantera vardagsrasism

Under det här avsnittet ska vi redogöra för invandrarungdomarnas strategier att hantera rasismen på. Det handlar såväl om strategier som används direkt vid händelsens inträffande, som indirekta strategier av generell form. Förhållningssätt gentemot den rasism våra intervjupersoner upplever var av varierande slag. Vi ska försöka belysa dessa nedan. Det var lite tunt med strategier för hur ungdomarna hanterade rasismen, men i vår analys har vi ändå lyckats hitta några centrala hanteringsstrategier.

7.3.1. Skapa trygga platser

En första strategi som vi snabbt kunde identifiera och som tydligt framkom från ungdomarnas berättelser var att söka sig till och vistas inom trygga områden och platser för att försöka hindra att de rasistiska kränkningarna tar större plats i deras liv. Dessa områden kännetecknades av en etnisk mångfald och större andel invandrare. Jan berättar:

”jag vistas nästan aldrig mycket utanför förorten och i områden som jag inte känner till eller där det är känt för att vara ett svenskområde, för att inte hamna i sådana situationer som mina vänner gör, jag har mitt liv här och mår bra här”

I likhet med Kalonaitytés et al. (2007) och Schmauch (2006) kunde även vi märka att ungdomarna försökte söka sig till sammanhang som ansågs fria från rasism. Detta genom att undvika miljöer där risken för att utsättas för rasistiska kränkningar ansågs vara större. Vi har kunnat se tydliga spår i ungdomarnas berättelser som pekar på att man försöker förhålla sig inom förorter, om inte enbart inom sin egna, så vistas man även runt inom andra förorter, som gemensamt har att de är invandratätbefolkade. Något som uppmärksammat oss är att de flesta ungdomarna som upplevt rasism, främst har gjort det utanför den egna förorten och i områden som i mindre utsträckning är invandrarbebodda. Förutom det geografiska områdets viktighetsgrad för att skaffa sig en trygg plats som är fri från rasism och kränkningar, var det även ett flertal ungdomar som satsade på att välja en umgängeskrets som bidrar till att de känner sig trygga och väl behandlade. Vi kan här se hur Sam uttalar sig om detta:

”vänner är allt, det är mina vänner som gör att jag mår bra och trivs. Jag väljer mina vänner, alltså vänner som är som mig, som jag vet gillar mig och accepterar mig som jag är. Varför ska jag vara på ställen och med personer som jag vet ser ner på mig”

En strategi som ungdomarna angav handlade alltså om att bemöta den utsatthet och känsla av icke-tillhörighet i det svenska samhället, genom en fastbundenhet till den egna förorten och ”den egna gruppen”. För att de intervjuade invandrarungdomarna inte skulle hamna i konfliktfyllda och otrygga situationer och miljöer försöker de förhålla sig positivt till deras egen ”omkrets” trots att de är medvetna om den negativa klang som efterföljer dem(invandrarungdomarna) och deras område(förorten) från det ”övriga” samhället (jfr. Jonsson 2007; Sernhede 2007). Genom förorten skapades för ungdomarna en tillhörighetskänsla som inte existerar vid deras vistelse utanför förorten. Vi kan till exempel se hur förorten för Jan och Sam, i likhet med flera andra intervjupersoner upplevs som en plats där det i stort sett inte förekommer personer som ”ser ner på en”. Vi menar alltså att det är genom förorten som en tillhörighetskänsla skapas hos ungdomarna, dvs. genom att befinna sig i områden där det inte finns personer som ser ner på en, dock är dessa personer inte enbart ”invandrare”, utan tillhörighetskänslan kan även upplevas med etniskt ”svenska” personer från förorten. Maria berättar:

”en av mina bästa vänner är svensk som jag ofta brukar vara med. Men hon har nästan alltid bott här i förorten och hon är verkligen inte som de andra. Svenskarna här är inte som de som inte bor här, de är annorlunda”

Att invandrarungdomarna skiljer mellan ”svenskarna” från förorten och ”svenskarna” från det övriga samhället kan förstås utifrån den etniska segregationens konsekvenser. Att ”invandrare” bor i vissa områden och ”svenskar” i andra, innebär att ett ständigt avstånd upprätthålls. Detta avstånd för i sin tur många gånger med sig en främlingsrädsla (Philips 2014:175). Denna rädsla och även det hat som vi redogjort för i tidigare avsnitt, visar sig i sin tur öka ju mindre involverad man är med ”invandrare” (se t.ex. Philips 2014:206).

Vi kan alltså se hur invandrarungdomarna bemöter deras utsatthet från ”det övriga samhället” genom att skapa en egen gemenskap i det stora utanförskapet. Vilket kan relateras till Sernhede (2007) som poängterar att invandrarskapet bidrar till att forma en ”föreställd gemenskap” i förorten som blir den plats man knyter an till och upplever som det egentliga hemmet.

7.3.2. Gruppmotstånd

Som vi påpekat tidigare så är alla intervjupersoner delaktiga i två aktiva ungdomsverksamheter i förorten och ett gemensamt mål som alla har med sitt deltagande är att bryta det utanförskap som finns mellan förorten och de resterande stadsdelarna i staden. Ungdomarna i verksamheterna är även politiskt aktiva. Genom att de både träffar politiker och högsatta tjänstemän kan de som grupp få sin röst hörd. Under våra intervjuer frågade vi invandrarungdomarna om vad de skulle kunna göra för att stoppa den rasismen som de upplever i samhället, och ett för oss oförglömligt svar var Mikes som berättar om att han aldrig kommer flytta ut från förorten och att han vill att sina barn också ska växa upp där, men:

”Jag vill inte att mina barn ska uppleva det som jag upplever idag och det är exakt därför jag är med i den här verksamheten. Jag kan själv inte förändra utan man måste vara en stark och driven grupp för att någon ska lyssna och här för att skapa samarbeten med andra stadsdelar för att både bryta det utanförskap som finns men även för att visa för de andra i samhället att vi invandrare faktisk är duktiga och kan göra bra saker.”

Dessa ungdomar är medvetna om att de kan påverka i samhället men att de inte kan göra det själva, därför har de valt att engagera sig i ungdomsverksamheter som stadsdelsnämnden har genomfört för att erhållas makten att påverka, med andra ord väger grupperns ord tyngre än enskildas. I likhet Lalander och Johansson (2012:55ff) kan vi se hur den symbolvärld som skapas i gruppen är möjlighetsgörande, alltså man som individ med hjälp av symbolerna och individerna i gruppen upplever frihet, trygghet samt en förmåga att tillämpa makt. Våra intervjupersoner valde alltså att förhålla sig till gruppen för att på något sätt motarbeta den rasism som de länge försökt göra själva.

7.3.3. Relation

”Förorten är den tryggaste platsen man kan vara på”, det var något som de flesta intervjupersoner tyckte, och de flesta höll sig oftast innanför förorten för att känna sig bekväma. Många berättar hur de inte vågar ta sig utanför förorten på grund av allt de fått höra av bekanta. Under vår intervju med Lina berättar hon om vad som gav henne modet att vistas utanför förorten:

”Tack vare min fritidsledare vågar jag idag åka till stan varje dag utan att bry mig om vad andra människor tycker.”

Lina berättar vidare om vad det egentligen var som fritidsledaren bidrog till och som gav henne modet att efter en periods undvikande från att åka utanför förorten:

”... en jätte skön fritidsledare som jag oftast pratar med. En gång berättade jag för henne om en vän som hade råkat illa ut bara för att hon har sjal och att det var exakt därför jag inte

brukar åka till stan så ofta. Sedan dess har hon alltid försökt berätta om de positiva sakerna som finns utanför förorten och om alla snälla människor som faktiskt inte bryr sig om ens utseende utan om själva personligheten. Asså jag vet inte exakt vad det var som gav mig det modet men det ända jag kan säga är faktiskt att det är på grund av mina samtal med fritidsledaren.”

Ungdomars inflytande och delaktighet i samhället är viktigt för att bland annat bryta de upplevelser av utanförskap som våra intervjupersoner har och för att de skall ges dessa förutsättningar är det viktigt med professionella som innehar kunskaper om hur man kan vägleda dem. Relationskapitalet mellan Lina och fritidsledaren gav henne modet att ta sig utanför förorten och detta eftersom fritidsledaren har fått en betydelsefull roll i Linas liv. Relationskapitalet som skapades bidrog till att de drogs till varandra, lyssnade till varandra, utmanas av varandra samt kunde lära sig av varandra (Trondman 2003:93ff).

Trondman (2003:93) menar att det är viktigt att vuxna engagerar sig för att lyckas skapa en mötesplats dit ungdomar kan gå och träffa vuxna som berättar om delaktighet samt hur det tillämpas. Det är även viktigt att vuxna representerar ungdomar som inte vågar representera sig själva. Trondman (2003) menar att ungdomar som görs delaktiga av andra själva blir delaktiga eftersom de blir positivt berömda av de representerade, alltså att vuxnas representation av ungdomar gör att ungdomar känner sig likvärdiga och därigenom blir delaktiga.

7.3.4. Undvikande

Ytterligare en strategi vi identifierade och som var återkommande i samtliga intervjupersoners berättelser var ”ett undvikande” från situationen. Detta undvikande sker ibland medvetet, för att man upplever att det är hopplöst att säga emot, men ibland också för att man känner sig maktlös och inte har ett tillräckligt handlingsutrymme för att kunna agera emot. Båda formerna har gemensamt att de orsakas av en allmän tystnad från omgivningens håll, som inte tar dessa händelser på allvar. Vi kan härmed belysa Maria som berättar:

” Ingen bryr sig, det händer alltid framför folk men alla är bara tysta och tittar på det är det värsta, och om jag säger emot så tycker de att jag överdriver och att det egentligen inte var menat, när jag svarar får jag bara stå emot en massa skit så jag har bara slutat bry mig för att inte bli ännu mer besviken... man ska bara ignorera allt sånt... asså du står argumenterar med rasister, enligt mig är det som att stå och prata med vägg, du kommer ingen stan.”

Intervjupersonernas upplevelser äger oftast rum i andras närvaro, det finns publik, men ingen reagerar, vilket för ungdomarna upplevs ske för att det ses som något vanligt. Det i sin tur bidrar till att de själva får stå emot dessa upplevelser och försöka försvara sig, vilket i princip alla intervjupersoner har upplevt är hopplöst. I de flesta fall har våra intervjupersoner upplevt sig maktlösa och bara varit tysta för att undvika att hamna i situationer där deras upplevelser ignoreras och istället anklagas för att gå i överdrift, då det inte var menat att vara ”rasistisk”. Vi kan till exempel nämna Jan som berättar:

”det är ingen idé att säga emot och prata om att det är rasistiskt eftersom att flera kommer bara stå emot dig (hur då?) ... en gång gick en kvinna vid mig och tog i allt va hon hade mot mig axel... tydligt att det var menat. Hon sa: fan se dig för din jävel, och då sa jag: se dig för

själv, rasist. Hon fick damp, svor på mig och sa att hon inte är rasist och att det räcker med att jag är här i Sverige, och att jag ska vara tacksam över det..''

Vi kan se hur begreppet rasist förblir en strategi i Jans fall. Skällsordet "rasist" används som en resurs för att inte ta åt sig av det som sägs. På så sätt förläggs inte skulden på en själv, utan istället på personen som utför rasistiska handlingar. Felet ligger alltså inte hos den utsatta personen utan snarare på den som utsätter. I Jans fall så kom den rasistiska handlingen öppet och hotfullt, och i sådana fall blir det enklare att hantera situationen.

Rasismen som har begränsat våra intervjupersoners handlingsutrymme och framtidsvisioner (diskuterat innan), har även påverkat deras hanteringsmöjligheter. Den tystnad och förnekelse från omgivningen som genomsyrar ungdomarnas erfarenheter av rasism har bidragit till att de oftast undviker att hamna i konfrontation. Den allmänna tystnad som genomsyrar rasismen, både av de personer som utsätts för den, men även av den närvarande omgivningen bidrar till att rasistiska uttalanden och handlingar normaliseras samt tas förgivna i samhället (Eliasoph 1999; Schmauch 2006). Ungdomarna angav vid flera tillfällen att de vägrat göra motstånd på grund av omgivningens mistänksamhet och för att skulden oftast beläggs på ungdomarna själva.

Att rasismen ständigt förnekas och osynliggörs, och undviks att talas om har bidragit till att rasism idag är ett känsloladdat och tabubelagt fenomen som sällan lyfts upp i svensk kontext, när det väl tas upp är det enbart i relation till extrema uttalanden eller händelser som har en öppet rasistisk karaktär och då förskjuts det på enstaka rasister eller extremister. Dessa uttalanden kan för vissa bemötas genom att bli arg eller också påpeka att personen nu är 'rasistisk'. Detta blir tydligt när Jan säger till kvinnan att hon nu är "rasistisk", det ansågs som en stor anklagelse som fick kvinnan att bli förbannad. Detta är något som kan tyda på att rasism är vanligt förekommande. Att ständigt undvika att tala öppet om rasism innebär att man kringgår den centrala problematiken och istället negligerar den utbredda rasismens realitet, vilket därmed resulterar i att "icke extrema" rasistiska uttalanden och handlingar blir naturliga, och tas förgivna i samhället. Detta har bidragit till att kroppar alltså förstås som olika och ges olika värde för att de ser olika ut.

Den strategi som ungdomarna bemötte rasismen på var alltså genom att ignorera händelser så gott det går, men om rasismen hela tiden bortträngs och undviks att talas om blir det svårt att lyfta upp problemet för att möjligtvis kunna behärska det (Payne 2008). Detta leder oss vidare in på en annan strategi som tillämpades av några intervjupersoner, nämligen bortförhandling.

7.3.5. Bortförhandla

Under våra intervjuer med invandrarungdomarna framkom det av deras berättelser att vissa upplevde rasism mer än andra. En av invandrarungdomarna som påstår att hon dagligen upplever rasism är Hanna, och när vi frågade henne hur hon idag hanterar dessa upplevelser svarade hon:

"Asså jag orkar inte bry mig längre. Så fort jag åker utanför förorten måste någon ge mig en kommentar, det kan handla om mitt utseende, min hudfärg eller mitt beteende som vissa människor påstår är fel. När jag började få dessa kommentarer var jag oftast ledsen och jag försökte oftast försvara mig själv, men efter ett tag ansåg jag att det inte hjälper och jag blev

så van vid alla kommentarer så om någon säger något fult till mig idag bryr jag mig inte, utan jag går bara därifrån.”

Man kan genom Hannas berättelse förstå att hon är medveten om hur hon kan uppfattas av andra individer i samhället och som hon berättar försökte hon alltid försvara sig emot dem. Men efter ett tag orkade hon inte förvara sig mer utan hon valde att bortförhandla den rasism hon upplevde genom att neutralisera händelserna och övertala sig själv att det är ”vanligt” för att inte ge dem ett större inflytande över hennes liv. Schmauch (2006:181ff) menar att man istället för att se den rasismen som man bemöter försöker förstå den på ett annat sätt, alltså att det handlar om saker som uppfattas som mindre hotfulla som t.ex. negativa tankar, ärlighet eller som något helt konstigt och som inte kan definieras. Vilket innebär att individen som upplever rasism lägger det slutliga ansvaret på en själv, alltså att man är medveten om att det finns rasism i samhället och att man blir inställd på att se det överallt. Hanna har därför slutat reagera på de kränkningar som hon får och försöker istället ignorera det för att inte dra negativa känslor till sig själv.

7.3.6. Anpassning

Ytterligare en strategi vi kunde identifiera var att anpassa sig till det svenska samhället för att inte ständigt behöva uppleva kränkande behandling. Det handlade främst om att uppträda på ett särskilt ”svenskt” sätt i mötet med det övriga samhället. Denna strategi kan tydligt relateras till Clerge (2012) som också funnit att ungdomar i flera fall försöker hantera sin utsatta situation genom att anpassa sig så gott det går, t.ex. genom att betona deras liknande stil, uppträdande och ”korrekta” talspråk, för att så långt som möjligt försöka skilja sig från etniska stereotyper. Leila förklarar:

”Jag försöker alltid anpassa språket efter den personen jag pratar med, med vänner något och med svenskar något, jag försöker anpassa mig till det svenska livet och allt som svenskar gör för att inte hela tiden bli diskriminerad.”

Att invandrarungdomarna tvingas anpassa sig för att inte kränkas på grund av sin etniska, kulturella och religiösa tillhörighet kunde flera uttala sig om. Vissa försöker vara så mycket ”svenska” som möjligt, och andra lever liv som inkluderar både den ”svenska” och den egna kulturen. Att ”svenskheten” fortfarande ses som norm, och den enda rätta och sanna kulturen hämmar Sveriges mångkulturella prägel, eftersom att ett samhälle först blir mångkulturellt när alla kulturer lever sida vid sida, och har samma status och värde (Philips 2014:68). Denna mångkulturella prägel verkade utifrån ungdomarnas upplevelser finnas inom förorten men inte i det övriga samhället.

För de flesta medborgare ökar möjligheterna att förverkliga sina liv ju äldre man blir, men för invandrarungdomarna var det motsatsen. Det innebär istället att hinder, begränsningar och anpassningssvårigheter alltjämt ökar. Vi kan härmed nämna Hanna:

”När jag var liten så kände jag inte av rasismen på det här sättet, jag kände aldrig att jag blev behandlad sämre än någon annan på grund av att jag är invandrare. Men jag tänker det kanske beror på att jag inte förstod sånt och jag tänkte inte på såna grejer. Jag var ju liten så det kanske var därför jag inte kände av något. Nu när jag har växt upp så känner jag iallafall att det bara blir värre och värre. När jag var liten var allt så rättvist, man kunde

vara hur man ville, men ju äldre jag blir desto mer känner jag att mitt utseende brukar stå i vägen.”

Vi kan se hur Hanna ger uttryck för att ställa ”invandraren” mot det ”svenska”. Att ständigt utgå från det ”svenska” som norm och det eftersträvansvärda kommer bidra till att invandraren ständigt underordnar sig och är i underläge. Därmed kommer det försvåra för individen att vara sitt egentliga jag. Här blir det relevant att minnas Fanons kända tanke om att det första en förtryckt måste göra för att kunna göra motstånd är att sluta se sig själv ”med den vite mannens ögon”, som underställd (Fanon 1997).

7.4. Resultatsammanfattning

Utifrån studiens analys kan vi utläsa att den rasbiologiska historien tillsammans med koloniala värderingar aktualiseras och än idag präglar invandrarungdomar ifrån förortens vardag på ett påtagligt sätt. Sammanfattningsvis har vi i studien kommit fram till att rasismen delvis kommer till uttryck i form av negativa uttalanden och skällsord riktade mot invandrarungdomarnas fenotypiska drag, primitivitet och underutveckling. Dessutom kommer rasismen till uttryck genom integritetskränkningar, en tilldelad invandrarskapsidentitet, en internalisering av rasistiska värderingar, orättvisa behandlingar i kontakt med myndigheter, samt genom grova rasistiska våldshandlingar. Att bli bemött av konstiga blickar på grund av rastillhörighet, kultur, religion och tradition var också något som aktualiserades, vilket reproducerar en etnisk rangordning där vita tilldelas toppen och svarta botten. Det har visat sig att kvarlevda värderingar om att svarta individer är slavar, apor och djurlika fortsätter att reproduceras.

Vidare kommer rasismen till uttryck genom en stereotypisering, där invandrarungdomar utifrån symboler och schabloniserade attribut anses som terrorister på grund av skägget, självmordsbombare på grund av sjalen samt kriminella och gangsters på grund av sin bosättning i förorten. Dessutom uttrycks en upplevelse av att ständigt misstänkliggöras på grund av mediernas negativt förmedlade stereotypa bilder om invandrarungdomar.

Ungdomarna hanterar vardagsrasismen och försöker hindra att de rasistiska kränkningarna tar större plats i deras liv genom att söka sig till och vistas inom trygga områden och platser. De försöker även skapa ett gruppmotstånd för att kunna motarbeta rasismen som de länge försökt själva, detta genom att förhålla sig till grupper för att på så sätt få sin röst hörd. Utöver detta försökte ungdomarna hantera rasismen genom att hålla sig borta från den på tre olika sätt, dels genom undvikande- och bortförhandlingsstrategier, och dels genom att så gott som möjligt försöka anpassa sig till det svenska samhället. Ytterligare en betydelsefull aspekt i hanterandet av rasismen var relationskapitalet mellan professionella och invandrarungdomar, eftersom att detta upplevdes stärkande.

8. Slutdiskussion

Utifrån socialpedagogisk aspekt är människors erfarenheter av sociala relationer av central betydelse (Payne 2008:383). I denna studie har vi kommit fram till att den rasbiologiska

historien tillsammans med koloniala värderingar än idag präglar och drabbar invandrarungdomars vardagsliv på ett påtagligt sätt. Rasismen har sammanfattningsvis kommit till uttryck genom att ungdomarna ständigt särskiljs och blir bemötta som "den Andre" genom att göras till främlingar samt bedöms utifrån raslärans ödesdigra historia (tvångsseparering, slaven & djuret). Det i sin tur har bidragit till att ungdomarna exkluderas, marginaliseras och inte kan ta del av samhället på samma villkor som alla andra, alltså tilldelas de inte samma möjligheter som majoritetssamhället. Inom det socialpedagogiska fältet är alla individers jämlika behandling och inkluderande (på samma villkor) i samhällets olika gemenskaper ett prioriterat och eftersträvanvärt mål. Därav blir det relevant utifrån en socialpedagogisk vinkel att uppmärksamma invandrarungdomarna från förortens utsatthet, vilket vi gjort i denna studie. Socialpedagogikens uppgift är att förebygga marginalisering och utstötning från livsområden som är av betydelse för individen. Detta för att denne ska kunna leva ett värdigt liv i erkända gemenskaper (Madsen2006).

I vår studie har vi kommit fram till att rasismen snarare leder till en exkludering av minoritetsgrupper, därför anser vi det viktigt att man som socialarbetare satsar på arbeten med ungdomar från etniska minoriteter i förorter, då dessa verkar vara en särskilt socialt utsatt grupp i samhället (se t.ex. Eriksson, Nilsson & Svensson 2013). Vi kan utifrån vår analys se hur invandrarungdomarna kategoriseras utifrån deras fenotypiska drag, kultur, religion och tradition. De processer som bidrar till en kategorisering av individer utifrån ovannämnda kriterier innebär enligt bland annat Westin (1999:71) att en social exklusion förblir en realitet. Genom de rasistiska värderingarna har vi alltså kunnat se hur rasism snarare leder till en utstötning, där vissa individer inkluderas och andra utvisas från samhället, vilket i sin tur även skapar negativa föreställningar om de exkluderade kopplade till deras föreställda "ras" eller etniska tillhörighet. Socialpedagogikens samhällliga uppgift kan beskrivas som samhällets ansträngningar att förebygga och lösa sociala och pedagogiska konflikter i vardagsmiljöer som utgör ramen runt människors tillvaro, och som kan hota den samhällliga integrationen. Därav blir det angeläget att belysa invandrarungdomarna från förortens utsatthet för att vidare kunna arbeta för att integrera dem, vilket vi hoppas på att vi bidragit med i denna studie (Madsen 2006).

Vi kan vidare se hur rasismen kommer till uttryck genom föreställningar kopplade till apan, skägget, sjalen, tjuven, gangstern och den kriminella. Dessa stereotypa bilder har skapat en exkluderande stämpling som i sin tur fått en negativ inverkan på invandrarungdomarnas identitet. Denna stämpling tenderar att reducera personen till att vara endast det som själva etiketten symboliserar (se tex. Goffman 1990). Därmed blir det viktigt att utifrån ett socialpedagogiskt perspektiv även bygga upp invandrarungdomarnas personliga och sociala kapaciteter för att stärka deras sociala deltagande inom väsentliga livsområden.

Den rasism invandrarungdomarna utsätts för har begränsat eller också inskränkt deras valmöjligheter och handlingsutrymme. Det har resulterat i att vissa avstår från att vistas på särskilda platser och även hela områden. Att så är fallet blir väldigt problematiskt eftersom att detta i sin tur leder till att invandrarungdomarna på så sätt marginaliseras och exkluderas.

Invandrarungdomarna i vår studie hanterar rasismen genom att vistas inom trygga platser, främst förorten. För ungdomarna anses detta som en lösning, men utifrån en socialpedagogisk

vinkel kan det bli problematiskt eftersom ungdomarna väljer att avstå från att delta i samhällets olika gemenskaper, vilket riskerar att leda till ett förstärkt utanförskap och exkludering (Madsen 2006). En annan strategi som ansågs vara viktig för ungdomarna i hanterandet av rasismen var skapandet av den trygga relationen till socialarbetaren. Socialarbetaren i denna strategi fick alltså en betydelsefull roll i att bryta det utanförskap som ungdomarna utsätts för. Ungdomars inflytande och delaktighet är viktigt för att bryta de upplevelser som finns och för att denna förutsättning skall ges är det viktigt att man som socialpedagog vägleder dem. Det är viktigt att social arbetare skapar trygga platser dit alla ungdomar kan gå för att ta del av samhället utan att känna sig exkluderade (se t.ex. Trondman 2003).

8.1. Antirasistiskt socialt arbete

De diskriminerande maktstrukturerna verkar på en övergripande och strukturell nivå i samhället, men bärs upp av oss genom våra tankar och ageranden på individuell nivå, vilket också innebär att vi genom våra val och handlingar kan påverka orättvisa strukturer som är föränderliga över tid och skapas genom sociala interaktioner. För att en social förändring ska ske, bör den därför ske på båda nivåerna. Därför blir det viktigt att som professionell i sin yrkesutövning bli medveten om rasistiska värderingar som i flera fall riskerar att styra vårt handlande, men i vissa fall också behöva förändra hela institutioners uppbyggnad. För att motarbeta rasismen i samhället är det därför viktigt att satsa på antirasistiska sociala arbetsmetoder, med ett förebyggande kunskapsbaserat och gemenskapsfrämjade arbete (Dominelli 2002:36ff). Man bör införliva grupper som skiljer sig från den dominerande befolkningsgruppen genom att värdesätta deras kulturella bidrag till helheten och betona betydelsen av mångfald genom att göra ett motstånd mot separatism. På så sätt får alla individer möjligheten att behålla det särpräglade i sina egna kulturella traditioner, samtidigt som de integrerar andra kulturella drag som förekommer i samhället. En sådan social service lämpar sig bättre ihop med den mångfald som präglar samhället. Det gäller alltså att främja en utveckling och ett värdesättande av mångfaldiga kulturella mönster, genom att sprida kunskaper om, erfarenheter av och förståelse för olika kulturer (Payne 2008:384ff). Genom detta motverkas uppkomsten av en enda och förhärskande kultur. Antirasistiska sociala arbeten och rörelser, som t.ex. de två ungdomsverksamheterna vi fokuserat på i denna studie är också centrala i motverkandet av rasismen i samhället och bör därför uppmärksammas (se t.ex. Thomas & Henri 2010).

8.2. Allas ansvar

I likhet med De los Reyes och Winborg (2002:11) anser vi att det är nödvändigt att förstå rasismen i ljuset av en ideologiproduktion som rangordnar människor utifrån föreställningar om nationalitet, etnisk bakgrund, religion eller kulturell tillhörighet. Dock inte från att det enbart är slumpmässiga yttringar eller tillfälliga reaktioner i ett visst sammanhang/situation som orsakar det "rasistiska" bemötandet. Det är viktigt att erkänna den roll de egna handlingarna spelar för upprätthållandet av rasism och ojämlikhet. Ett osynliggörande av "invandrades" upplevelser av rasism är olyckligtvis närvarande. Rasismen riskerar att fortsätta och även intensifieras om vi inte tar ansvar för våra egna handlingar, bortförklarar andras eller problematiserar de som synliggör rasism och anklagar de för att överdriva sina

tolkningar (Essed 1991:7), vilket kommer till uttryck i ungdomarnas berättelser. Mattsson (2010:10) menar vidare att ”intentionen, viljan och avsikten” inte är nödvändiga villkor för rasism. Så länge vi blundar för den existerande rasismen bidrar vi till att ojämlikhet och förtryck består, dessutom riskerar de rasistiska handlingarna att normaliseras och skapa välbekanta och förgivettagna praktiker, attityder och beteenden som nedvärderar hela grupper.

Alla är delaktiga i att upprätthålla maktstrukturer och förtryck genom omedvetna vardagliga handlingar, därmed är förtryck något som alla är en del av (eftersom den finns omkring oss). Därför blir det vidare viktigt att som socialpedagog bli medveten om att vi både ingår i och påverkas av samhällsstrukturer som influerar vårt sätt att tänka och handla (Mattsson 2010:181; Young 2002:45). Därigenom upprätthålls även maktstrukturer som ger upphov till rasistiska värderingar. Därför bär alla på ett ansvar att motstå och agera i situationer där personer utsätts för rasistiska handlingar.

Eftersom att man som socialpedagog oftast arbetar med socialt utsatta människor, med en avsikt att hjälpa dem, riskerar man trots detta att vara delaktig i att upprätthålla förtryck, marginalisering, exkludering och diskriminering genom olika omedvetna vardagliga handlingar baserade på föreställningar och fördomar om olika etniska grupper. Så länge vi tenderar att fördöma individer utifrån stereotypa föreställningar blir det svårt att bemöta individer utifrån deras behov. Därför är det först genom ett medvetandegörande som vi kan bidra till förändring, eftersom det är först då vi förändrar vårt beteende och utmanar stereotyper som leder till att grupper exkluderas, nedvärderas och stämplas. Genom att ständigt reflektera över sitt handlande kan man som socialarbetare bidra till ett medvetandegörande (se t.ex. Eriksson, Nilsson & Svensson 2013; Mattsson 2010:167ff). Vi anser det är viktigt att belysa förekomsten och utbredningen av detta fenomen, då det drabbar en stor folkmängd och oftast osynliggörs. Vi hoppas att alla till sist ska inse att det bara finns en ras, nämligen den mänskliga, och att vi alla tillhör den. Avslutningsvis vill vi därför koppla an till vårt inledande citat av Nelson Mandela, och påpeka att precis som vi lärt oss att hata kan vi återigen lära oss att älska, eftersom att kärleken kommer mer naturligt till våra hjärtan än motsatsen.

8.3. Fortsatt forskning

I studien har vi enbart fokuserat på invandrarungdomars möte med rasism, men det hade varit intressant att vidare undersöka hur ”icke invandrarungdomar” förhåller sig till rasismen, och sätta dessa i jämförelse. Vi tror att man kan komma åt en väldig betydelsefull kunskap genom att titta på fenomenet utifrån flera olika vinklar och teoretiska perspektiv. Dock har vi inte haft möjligheten att utföra detta i denna studie, då vi har haft ett begränsat tidsutrymme.

9. Litteraturförteckning

- Andersson, Roger (2002). "Boendesegregation och etniska hierarkier" i Lindberg, Ingemar (red.) *Det slutna folkhemmet. Om etniska klyftor och blågul självbild*. Stockholm: Agora
- Bayati, Zahra (2014). "Den Andre" i lärarutbildningen. *En studie om den rasifierade svenska studentens villkor*. Göteborg: Ineko
- Berger, Peter L. och Luckmann, Thomas (1998/2008). *Kunskapssociologi: hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. (2. uppl.) Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Brune, Ylva (2004). *Nyheter från gränsen. Tre studier i journalistik om "invandrare", flyktingar och rasistiskt våld*. Diss. Göteborgs universitet.
- Bryman, Allan (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Studentlitteratur
- Bryman, Alan (2008). *Social research methods*. 3. ed. Oxford: Oxford University Press
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Clerge, Orly (2012). *Ethnic and Racial Studies: Balancing stigma and status: racial and class identities among middle-class Haitian youth*. London: Routledge
- Dahlstedt, Magnus och Lindberg, Ingemar (2002). Det slutna folkhemmet. Om etniska klyftor och blågul självbild. I Lindberg, Ingemar (red.) *Det slutna folkhemmet. Om etniska klyftor och blågul självbild*. Stockholm: Agora
- Dahlstedt, Magnus och Hertzberg, Fredrik (2005). *Demokrati på Svenska: Om strukturell diskriminering och politiskt deltagande* Rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering SOU 2005:112
- De los Reyes, Paulina och Winborg, Mats (2002). *Vardagsdiskriminering och rasism i Sverige: en kunskapsöversikt*. Norrköping: Integrationsverket
- De los Reyes, Paulina, Irene Molina och Diana Mulinari (red.) (2002). *Maktens (o)lika förkländnader. Kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas
- Dominelli, Lena. (2002). "Multiculturalism, anti-racism and social work in europe" i Johnson Mark, Haluk Soydan, Williams, Charlotte (red.) *Social Work and Minorities: European Perspectives*. London: Routledge
- Easterly, William (2008). *Den vite mannens börda: varför västerlandets ansträngningar att hjälpa resten av världen har gjort så stor skada och så liten nytta*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag.
- Eriksson Baaz, Maria, Thörn, Håkan och Eriksson, Catharina (Red.)(1999). *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa.
- Eriksen, Thomas Hylland (2007). *Etnicitet och nationalism*. Falun: Nya Doxa
- Eriksson, Lisbeth., Nilsson, Gunilla och Svensson, Lars A. (red.) (2013). *Gemenskaper : socialpedagogiska perspektiv*. Göteborg: Daidalos AB.

- Eriksson, Urban, Molina, Erene och Ristilammi, Per Markku (2002). *Miljonprogram och media: Föreställningar om människor och förorter*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet
- Eriksson, Lisbeth och Markström, Ann-marie (2000). *Den svärfångade socialpedagogiken*. Lund: Studentlitteratur
- Essed, Philomena (2005). 'Vardagsrasism' i de los Reyes, Paulina & Kamali, Masoud (2005)(Red.) *Bortom Vi och Dom: Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm: SOU 2005:41
- Fanon, Frantz (1997). *Svart hud vita masker*. Göteborg: Diadalos
- Fredrickson, M. George (2003). *Rasism: en historisk översikt*. Lund: Historiska Media
- Hacking, Ian (2004). *Social konstruktion av vad?* 1. uppl. Stockholm: Thales.
- Hall, Stuart (1996). "The West and the Rest. Discourse and Power" i Hall, Stuart (Red.) *Modernity. An Introduction to Modern Societies*. Blackwell, Malden, Massachusetts.
- Goffman, Erving (1990). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. Lund: Studentlitteratur
- Jonsson, Rickard (2007). *Blatte betyder kompis: om maskulinitet och språk i en högstadieskola*. Stockholm: Ordfront
- Kalonaityte, Viktorija, Kawesa, Victoria & Tedros, Adiam (2007). *Att färgas av Sverige: upplevelser av diskriminering och rasism bland ungdomar med afrikansk bakgrund i Sverige*. Stockholm: DO
- Kamali, Masoud. (2005). "Ett europeiskt dilemma: strukturell diskriminering" i de los Reyes, Paulina & Kamali, Masoud (Red.) *Bortom Vi och Dom: Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm: SOU 2005:41
- Kamali, Masoud (2006) "Förord" i skrivelsen *Kolonialism/Postkolonialism: en introduktion till ett forskningsfält*. Stockholm: Tankekraft.
- Kvale, Steinar och Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, Philip och Johansson, Thomas (2012). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur
- Loomba, Ania (2005). *Kolonialism/Postkolonialism: en introduktion till ett forskningsfält*. Stockholm: Tankekraft.
- Mc Eachrane, Michael och Faye, Louis (Red.)(2001). *Sverige och de Andra. Postkoloniala perspektiv*. Stockholm: Natur och kultur
- Madsen, Bent (2006). *Socialpedagogik: integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Mattsson, Tina (2010). *Intersektionalitet i socialt arbete. Teori, reflektion och praxis*, Malmö: Gleerups

- Mattsson, Katarina och Mekonnen Tesfahuney ”Rasism i Vardagen” i Ingemar Lindberg (2002)(Red.) *Det slutna folkhemmet: om etniska klyftor och blågul självbild*, Stockholm: Agora.
- Mattsson, Katarina. (2014). ”Vit Rasism” i Jones, Nick (Red.). *Bryt upp! Om etik och rasism*. Lund: BTJ Förlag
- Molina, Irene. (2005). ”Rasifiering: Ett teoretiskt perspektiv i analysen av diskriminering i Sverige” i de los Reyes, Paulina & Kamali, Masoud (Red.) *Bortom Vi och Dom: Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm: SOU 2005:41
- Molina, Irene (1997). *Stadens rasifiering: boendesegregation i folkhemmet*. Uppsala Universitet: Kulturgeografiska institutionen
- Mulinari, Diana och Neergaard, Andres (2004). *Den nya svenska arbetarklassen: rasifierade arbetares kamp inom facket*. Umeå: Borea
- Neergaard, Anders (2002) ”Arbetsmarknadens mönster- om rasifierad segmentering i Lindberg, Ingemar (red.) *Det slutna folkhemmet. Om etniska klyftor och blågul självbild*. Stockholm: Agora
- Olsson, Sören och Törnquist, Andres (2009). *Förorten insatser och utveckling under 40 år*. Stockholm: Stiftelsen
- Patel, Runa och Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra, och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Payne, Malcolm (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Falun: Scandbook
- Philips, Tove (2014). *Etnicitet och kulturmöten*. Malmö: Gleerups
- Pred, Allan (2000). *Even in Sweden: Racisms, Racialized Spaces, and the Popular Geographical Imagination*. California
- Pripp, Oscar (2001). *Företagande i minoritet. Om etnicitet, strategier och resurser bland assyrier och syrianer i Södertälje*. Botkyrka: Mångkulturellt centrum
- Rodrigo Blomqvist, Paula (2005). *Närvarons politik och det mångetniska Sverige: om att ta plats i demokratin*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2005
- Sabune, Kitimbwa, Eyoma, Inyang, och Sawyer Lena (2001). *Afrikaner och svensk arbetsmarknad: en undersökning*. Stockholm: Afrosvenskarnas Riksförbundet
- Said, Edward (1978). *Orientalism. Orientalism*. Stockholm: Ordfront.
- Sawyer, Lena S. (2000). *Black and Swedish: racialization and the cultural politics of belonging in Stockholm, Sweden*. Diss. Santa Cruz
- SCB.2011. Utländsk bakgrund i Sverige 1990-2010. Wordpress. 21 oktober. <https://affes.wordpress.com/2011/10/21/utlandsk-bakgrund-i-sverige-1900-2010/> (hämtad 15-04-27)
- Schmauch, Ulrika (2006). *Den osynliga vardagsrasismens realitet*, Sociologiska institutionen, Umeå universitet, Diss. Umeå : Umeå universitet
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-732>

Schierup, Carl-Ulrik och Sven Paulson (red.) (1994). *Arbetets etniska delning. Studier från en svensk bilindustri*. Stockholm: Carlssons Bokförlag

Sernhede, Ove (2007). *Alienation is my nation: hiphop och unga mäns utanförskap i Det nya Sverige*. [Ny utg.] Stockholm: Ordfront

Tesfahuney, Mekonnen (2001). Globaliserad apartheid: fästning Europa, migration och synen på de Andra. I Mc Eachrane, Michael & Faye, Louis (red.), *Sverige och de Andra. Postkoloniala perspektiv*. Stockholm: Natur och kultur.

Thomas, Paul och Henri, Tom (2011) Changing directions: young people and effective work against racism, *Journal of Youth Studies*, 14:1, 77-89, DOI:10.1080/13676261.2010.506526 <http://dx.doi.org/10.1080/13676261.2010.506526>

Trodman, Mats (2003). *Kloka möten: Om den praktiska konsten att bemöta barn och ungdomar*. Lund: Studentlitteratur.

Von Hall, Gunilla. 2014. FN varnas för ökad svensk rasism. SvD. 14 juni. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/fn-varnas-for-sveriges-okade-rasism_3661644.svd (Hämtad 15-04-24)

Westin, Carles m fl (1999). *Mångfald, integration, rasism och andra ord*, Stockholm: socialstyrelsen

Wikström, Hanna (2007). *(O)möjliga positioner: familjer från Iran & postkoloniala reflektioner*, Göteborg: Intellecta Docusys

Winther Jørgensen, Marianne och Philips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur AB

10. Bilagor

10.1. Bilaga 1. Mail till ordförandena

Hej!

Vi är två studenter från socialpedagogiska programmet på Högskolan Väst. Vi ska skriva vårt examensarbete och till detta behöver vi er hjälp. Vårt examensarbete är tänkt att handla om invandrarungdomarna från förortens upplevelser av rasism. Vi tror att ungdomarna i er verksamhet kan vara väldigt givande till vår uppsats eftersom de är drivna och som vi läst har ni som mål att bryta det utanförskap som finns. Därav tror vi att ni erhåller en mängd lärorik information som kan komma utnyttjas till forskningssammanhang.

Vi hoppas att du kan förmedla detta vidare till ungdomarna i verksamheten och att de vill bidra med sina unika erfarenheter kring detta ämne. De intresserade kan kontakta oss direkt via e-post:

Amab0003@student.hv.se

Sash0008@studnet.hv.se

Vi har även bifogat vår intervjuguide för att ni ska få en ungefärlig bild av hur intervjun kommer se ut. Vi vill även konstatera att alla intervjupersoner samt er verksamhet kommer förbli anonym i vår studie. Vi kommer även hantera uppgifterna på ett sätt som inte gör det möjligt att identifieras.

Vi är flexibla och ni har möjligheten att bestämma plats och tid, men snarast möjligt. Våra intervjuer kan beräknas ta cirka 30 minuter.

För fler frågor är ni välkomna att kontakta oss!

MVH

Säloa Shaat & Amna Aboutakah

10.2. Bilaga 2. Följebrev med upplysningar om etiska krav till intervjupersoner som kontaktar oss för deltagande

Vi är tacksamma över ert intresse och vill förmedla att ert deltagande är frivilligt och att ni när som helst kan välja att avstå från att delta. Som vi tidigare beskrivit kommer era uppgifter att behandlas anonymt. Vi kommer använda oss av påhittade namn och verksamheten kommer inte kunna identifieras, inte heller vilken stad vi utför våra intervjuer på.

Vi garanterar er även att materialet som vi kommer att erhålla via bandspelare endast kommer att användas i forskningsändamål samt förvaras på ett sätt där endast vi och vår handledare har tillgång till det. När vi sammanställt vårt material kommer vi även att göra oss av med all material som kan identifiera er.

När vi gjort färdigt transkriberingen kommer vi att skicka den till er för att säkra att inga misstolkningar har gjorts och ni får då möjligheten att kommentera eller ändra. När vi sedan färdigställt uppsatsen kommer den att publiceras på Högskolan västs publikationer samt vara tillgänglig för allmänheten. Vi kan även personligen skicka den till er vid önskemål.

10.3. Bilaga 3. Intervjuguide

Intervjuteman:

1. Bakgrund av intervjupersonen: namn, ålder, bosättning, ursprung, födelse-land, föräldrars födelse-land.
2. Vardagliga erfarenheter och upplevelser av rasism(själv och andra)
3. Medlemskap i verksamheten och framtidsvisioner
4. Strategier och hantering av rasism

Extra frågor:

1. Upplever du att du blivit kränkt på grund av din kulturella bakgrund/tradition/religion?
2. Upplever du att dina livschanser har påverkats på grund av rasism?
3. Har du vid något tillfälle trott att det skulle uppstå en rasistisk handling men att det inte gjort det?

10.4. Bilaga 4. Arbetsfördelning

Under studiens gång har vi mestadels arbetat ihop. Vi har regelbundet haft gemensamma träffar där vi skrivit ihop studiens olika delar. Innan varje träff har vi enskilt förberett oss genom att läsa oss in på momentet som ska behandlas. Sedan under träffen har detta sammanställts, diskuterats och skrivits ner på ett lämpligt sätt. Vi upplever att vi har arbetat lika mycket, och att båda är lika väl insatta i studiens alla delar.